

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Hodnoticí zpráva o dopadu projektu v lokalitě Liberec

Ing. Zdeňka Kučerová

Květen, 2021

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, reg. č. projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586.
Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Obsah

Obsah	2
Seznam obrazových příloh	3
Seznam grafů	3
Seznam tabulek	3
1. Seznam použitých zkratk	4
2. Manažerské shrnutí	5
3. Základní terminologie	7
3.1 Sociální vyloučení	8
3.2 Sociální vyloučení v Liberci	9
4. Metodologie a cílová skupina	9
4.1 Cíl evaluace	10
4.2 Předmět evaluace	11
4.3 Limity evaluace	11
5. Popis výchozího stavu vzdělávacího systému a kontextu v lokalitě	12
5.1 Hlavní zjištění z evaluační zprávy Hodnocení kvality spolupráce	13
5.2 Předškolní vzdělávání	14
5.3 Základní vzdělávání	17
5.4 Střední vzdělávání	20
5.5 Zájmové a neformální vzdělávání	20
6. Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění	21
7. Zhodnocení rizik při plnění cílů (obecná rizika i konkrétní rizika v řešené lokalitě)	39
8. Výsledný stav vzdělávacího systému a doporučení do budoucna	41
8.1 Adresnost / relevance	41
8.2 Konzistence	41
8.3 Koordinace a synergie	42
8.4 Udržitelnost	42
8.5 Doporučení	43
9. Zdroje a literatura	44
10. Přílohy	45

Seznam obrazových příloh

Obrázek 1- Postup při stanovování výsledků intervencí.....	10
--	----

Seznam grafů

Graf 1 - Naplněnost MŠ.....	14
Graf 2 - Přehled dětí v MŠ zřizovaných městem Liberec	16
Graf 3 - Asistenti pedagoga.....	16
Graf 4 - Další pracovníci MŠ.....	17
Graf 5 - Přehled dětí na ZŠ zřizovaných městem Liberec.....	18

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Přehled žádostí o přijetí do MŠ zřizovaných městem Liberec	15
Tabulka 2 - Počty žáků, kteří ukončili docházku v nižším než 9. ročníku (školy).....	19
Tabulka 3 - Počty žáků, kteří ukončili docházku v nižším než 9. ročníku	19
Tabulka 4 - Úvazky ostatních pedagogických pracovníků.....	20
Tabulka 5 - Zhodnocení cílů MPI 2016-2019 a jejich naplnění – strategický cíl 1	23
Tabulka 6 - Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění – strategický cíl 2	28
Tabulka 7 - Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění – strategický cíl 3	36
Tabulka 8 - Hrozby definované v MPI 2016-2019	40
Tabulka 9 - Přehled dětí se SVP na jednotlivých základních školách	45
Tabulka 10 - Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění – strategický cíl 4	45

1. Seznam použitých zkratk

ASZ	Agentura (Odbor pro sociální začleňování Ministerstva pro místní rozvoj ČR)
CDM	Centrum dětí a mládeže
ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
IKV	inkluzivní a kvalitní vzdělávání
KIV	Konzultant inkluzivního vzdělávání
KPSVL	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
KŽV	odlišné kulturní prostředí nebo jiné životní podmínky dítěte
LMP	lehké mentální postižení
MPI	Místní plán inkluze
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
MÚ	městský úřad
NNO	nevládní nezisková organizace
NZDM	nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OPVVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
OPZ	Operační program Zaměstnanost
ORP	obec s rozšířenou působností
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
PO	podpůrné opatření
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
PŠD	povinná školní docházka
SAS	sociálně aktivizační služba
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
SPC	speciálně pedagogické centrum
SPSZ	Strategický plán sociálního začleňování
SŠ	střední škola
SML	Statutární město Liberec
SV	sociální vyloučení
SVL	sociálně vyloučená lokalita/lokality
SVP	speciální vzdělávací potřeby
ŠZ	Školský zákon
ZŠ	základní škola

Licence Creative Commons: CC-BY – uveďte původ, Česká republika
creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/cz/

Poděkování

Děkujeme respondentům za vynikající spolupráci a za to, že si našli čas podělit se o informace potřebné pro tvorbu evaluační zprávy. A také všem, kteří se v Liberci zabývají inkluzivním vzděláváním.

2. Manažerské shrnutí

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) se Statutárním městem Liberec v letech 2016-2019. Evaluace vychází z analýzy výstupů, výsledků implementace MPI a analýzy rozhovorů s členy Pracovní skupiny Vzdělávání a s dalšími relevantními aktéry z města Liberec. Rozhovory byly provedeny v lokalitě v průběhu listopadu 2020 až března 2021. Analýze byla podrobena též sekundární data získaná ze strategických dokumentů, které vznikly v rámci spolupráce ASZ s městem Liberec.

Statutární město Liberec **vstoupilo do spolupráce s ASZ na konci roku 2015** uzavřením Memoranda o spolupráci. Na začátku roku 2016 bylo ustanoveno Lokální partnerství a v rámci této platformy vznikly pracovní skupiny (PS) zastřešující oblasti bezpečnost, bydlení, sociální služby, vzdělávání a zaměstnanost. V polovině roku 2016 se osamostatnila PS Vzdělávání, v ASZ vznikla pozice Konzultanta inkluzivního vzdělávání a na konci roku 2016 byl schválen Strategický plán sociálního začleňování (SPSZ), jehož přílohou je Místní plán inkluze 2016-2019 (MPI).

Během spolupráce se podařilo udržet a rozvíjet snahu města podpořit MŠ a ZŠ, které zřizuje, aby dostály požadavkům MŠMT na inkluzi. Zároveň ale také představitelé města sami dlouhodobě chápou a prosazují důležitost inkluze ve školách na území města. Ve spolupráci s ASZ se podařilo realizovat projekt „Férové školy v Liberci“, který probíhal v letech 2017-2020 a následně požádat o finanční podporu navazujícího projektu „Férové školy v Liberci II“ (pro období 2019-2022).

Statutární město Liberec zřizuje 30 samostatných mateřských škol, dále jednu spojenou ZŠ a MŠ, a městský obvod Vratislavice nad Nisou zřizuje dvě MŠ. V Liberci jsou také 3 speciální MŠ zřizované Libereckým krajem, 10 soukromých MŠ a jedna církevní MŠ. Dále město zřizuje 20 základních škol, 1 základní a mateřskou školu (jak bylo zmíněno výše) a 1 základní školu zřizovanou podle § 16 ŠZ (speciální škola). Na území města se nachází 19 středních škol různých zřizovatelů, nabízejících široké spektrum studijních oborů, od těch učebních po obory vyšší odborné školy (dále jen VOŠ). Všeobecné vzdělávání poskytují v Liberci tři gymnázia, z nichž dvě zřizuje Liberecký kraj a jedno je soukromé.

Ve strategickém dokumentu MPI 2016-2019, který definoval **základní rámec** nejen pro **vytváření nových proinkluzivních opatření**, ale také **pro udržení a rozvoj opatření stávajících**, byly stanoveny čtyři strategické cíle: 1. cíl zaměřený na předškolní vzdělávání; 2. na základní stupeň vzdělání; 3. na volnočasové aktivity a 4. na žáky středních škol. V rámci revize MPI došlo ke změně formulace čtvrtého cíle tak, aby jeho naplnění bylo v kompetenci města, tzn., že se zaměřil na podporu žáků ZŠ v přechodu na střední školu. V MPI bylo definováno celkem 52 opatření/aktivit. Evaluace se zaměřila především na první tři strategické cíle.

Klíčová zjištění:

- Město Liberec se zaměřuje na inkluzivní vzdělávání v dlouhodobém horizontu. Tento směr také prosazuje na všech základních a mateřských školách, které zřizuje.
- Místní plán inkluze se zaměřil především na opatření, která pomohou MŠ a ZŠ zavádět inkluzi do praxe, a to koordinovanou a metodickou podporou pedagogických pracovníků. MPI města Liberec cílí na žáky s odlišnými kulturními a životními podmínkami. Do této skupiny můžeme zařadit např. cizince, romskou komunitu a jiné
- Důležitou koordinační roli měl stabilní a kompetentní konzultant inkluze, který s obcí spolupracoval na straně ASZ. Podařilo se vytvořit fungující platformu ve formě Pracovní skupiny Vzdělávání, která zapojeným aktérům umožňuje navázat spolupráci, sdílet zkušenosti a získávat informace.
- Podařilo se díky pozici koordinátor inkluze pro obec podpořit a metodicky vést koordinátory inkluze, kteří působí na všech ZŠ na území města kromě dvou soukromých ZŠ, které se projektu „Férové školy v Liberci“ neúčastní. Koordinátoři inkluze na školách pracují nad rámec svých běžných pracovních povinností v rámci projektu na částečný úvazek a při této činnosti se zaměřují na žáky s SVP (evidují žáky se SVP a ve spolupráci s ostatními aktéry s nimi pracují tak, aby úspěšně zvládli celý proces vzdělávání).
- Koordinovaný přístup z úrovně zřizovatele je pozitivně hodnocen pedagogickými pracovníky, kteří tím získali podporu, metodické vedení a mohou sdílet své zkušenosti a problémy. Také se díky síťování blíže napojuje na organizace či služby, které jim mohou pomoci řešit situace na školách.
- Úspěšně se podařilo nastavit kariérové poradenství a pozici kariérového poradce, kteří jsou také zastoupeni na všech školách, vyjma dvou soukromých. Kariérové poradenství se zaměřuje na žáky 5.-9. tříd a pomáhá je nasměrovat na vhodný obor SŠ. Součástí jsou exkurze a workshopy se zaměstnavateli.
- Podařila se nastavit úzká spolupráce mezi MŠ a ZŠ, které spolu nejen intenzivně komunikují ohledně dětí, které mezi nimi přecházejí, ale také pro děti pořádají společné aktivity, aby jim usnadnili přechod na ZŠ.
- Činností předškolních klubů se daří zachytit děti ze SVL a začlenit je do předškolního vzdělávání. V této oblasti je prostor na zvýšení kapacit terénních pracovníků.
- Na školách či školkách je poptávka po pozicích speciální pedagog, psycholog, případně i sociální pedagog.
- Kapacity NZDM jsou nedostatečné, jejich posílení se nedaří i přes nastavená opatření posílit.
- Chybí SAS, která by se zaměřovala na sociálně znevýhodněné děti a žáky.
- Z terénních zjištění lze indikovat prostor pro prohloubení spolupráce s OSPOD z hlediska sdílení informací a rychlejšího jednání.

- Velký prostor je v oblasti práce s rodiči a jejich zájmem či možnostmi podpořit dítě v celém vzdělávacím procesu.
- Další oblast, která si zaslouží větší pozornost, je podpora inkluze na středním stupni vzdělávání.

Doporučení:

- Pokračovat v nastaveném pozitivním trendu podpory škol v rámci inkluze. Po ukotvení definovaných opatření na zapojených MŠ a ZŠ doporučujeme zaměřit pozornost na konkrétní školy a posílit některá opatření.
- Zaměřit pozornost na posilování úvazků pozic koordinátor inkluze, kariérový poradce či koordinátor inkluze pro obec.
- Zaměřit pozornost a rozšíření NZDM, SAS a případně další služby, které by komplexně pracovaly i s rodiči v kontextu vzdělávání jeho dítěte.
- Zaměřit pozornost na posílení kapacit terénních pracovníků.
- Prohloubit spolupráci mezi dvěma odbory magistrátu, identifikovat bariéry a motivátory pro vzájemnou kooperaci a definovat si společný cíl na participativním základě.

Další doporučení vycházející z analýzy dokumentů a zjištění z terénu jsou uvedena v závěrečné kapitole této zprávy.

3. Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování byla v roce 2008 ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. Jejími dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci je **sítování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **lokální partnerství** (LP), platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Obec vytváří ve spolupráci s Pracovní skupinou Vzdělávání a zástupci ASZ (lokální konzultant a konzultant pro inkluzivní vzdělávání) **Místní plán inkluze v oblasti vzdělávání** (dále jen MPI).

Cílem MPI je systematizace opatření na podporu inkluzivního vzdělávání v obci v rámci místní vzdělávací soustavy. Plán je vypracován na dobu 3 let. Návrh plánu obsahuje identifikaci problémů v oblasti inkluzivního vzdělávání a rámcový návrh možných opatření řešících daný problém. Opatření přijatá v rámci MPI řeší především problematiku zvýšení kvality vzdělávání

děti a žáků s potřebou podpůrných opatření, zejména zvýšení kvality vzdělávání dětí a žáků socioekonomicky znevýhodněných a pocházejících z odlišného kulturního prostředí, tj. dětí a žáků žijících v sociálně vyloučených lokalitách či ohrožených sociálním vyloučením, a problematiku desegregace škol.

MPI je zpracován v kontextu předpokládaného demografického a sociálně ekonomického vývoje a s ohledem na efektivitu vzdělávací soustavy v místě s ohledem na počty výše zmíněných skupin. Pro nastavení opatření také slouží analýza místní vzdělávací sítě, která popisuje místní vzdělávací síť jak kvalitativně, tak kvantitativně.

ASZ je zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích. V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL)**, který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány značné finanční zdroje.

3.1 Sociální vyloučení

Pod pojmem **sociální vyloučení** chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají ztížený přístup ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel, a zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení. Současně se snižuje možnost jejich participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra stigmatizace ze strany většinové společnosti.

Mezi základní indikátory sociálního vyloučení patří materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na dávkách v hmotné nouzi, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování, kriminality a vysoká míra migrace. Kombinace těchto faktorů brání zasaženým jedincům či rodinám v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě (SVL)**. Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska většinové společnosti, i faktory vnitřní, které se často mezigeneračně reprodukuje (např. životní styl samotných sociálně vyloučených). Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se

vyhradit proti zaměňování pojmu „sociální vyloučení“ s příslušností k romskému etniku, stav vyloučení ze společnosti může postihnout kohokoliv neohledě na jeho etnickou příslušnost.

Dopady sociálního vyloučení na oblast vzdělávání jsou komplexní a projevují se v několika rovinách. Obecně lze ale říct, že děti/žáci vyrůstající v prostředí sociálního vyloučení mají menší vzdělanostní šance a jsou častěji předurčeny ke školnímu neúspěchu než jejich vrstevníci.

3.2 Sociální vyloučení v Liberci

Dle SPSZ (2016) se v Liberci vyskytují dva typy lokalit – **sociálně vyloučené lokality** (domy či shluky domů) a **lokality (domy) se zvýšeným potenciálem sociálního vyloučení**, které jsou v různých částech města a lze je označit za případně rizikové. Analýzy vypracované k tématu sociální vyloučení identifikují různé počty těchto lokalit. Jedna z nich hovoří o 7 sociálně vyloučených lokalitách, ve kterých žije asi 350 osob včetně dětí. Dalších 101 bytů se jeví jako potenciálně rizikových. Dále analýza uvádí, že podle kvalifikovaných odhadů je v Liberci 6-7 % obyvatel ohrožených sociálním vyloučením, nebo se v této situaci ocitají (Šolková 2015, s. 67)¹. SPSZ (2016) uvádí 2 000 osob sociálně vyloučených (kombinace dlouhodobě problémového bydlení, nezaměstnanosti, dluhů) a dalších 2 000 osob, které jsou sociálním vyloučením ohrožené. A také hovoří o tom, že na území města žije asi 3 800 Romů a z nich by sociálně vyloučených mohlo být asi 34 %.

Ve výše uvedených lokalitách je časté, že děti neprocházejí předškolním vzděláváním. Pokud je to kapacitně možné, docházejí děti alespoň do posledního předškolního ročníku. Děti ze základních škol často přecházejí do školy dříve označované za praktickou (Šolková 2015, s. 69).

4. Metodologie a cílová skupina

Projekt „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“ má za cíl v zapojených obcích dosáhnout uplatnění principů kvalitního a inkluzivního vzdělávání (IKV) na participativním základě a vytvořit podmínky pro dlouhodobé udržení a rozvoj opatření vzniklých v průběhu projektu na lokální úrovni. Klíčové aktivity (KA) projektu představují realizační nástroje ASZ na místní úrovni (spolupráce s územím, podpora odborné spolupráce, aktivizace relevantních aktérů, metodická podpora a výzkumy, analýzy a evaluace). Realizací jednotlivých KA se vytvářejí výstupy, které mají kapacitní charakter. Je tím myšleno to, že nevyvolávají změny přímo ve školách či u jednotlivých dětí a žáků, ale vytvářejí předpoklad pro to, aby takové změny mohly nastat. Kapacitní charakter znamená, že vytvářejí dílčí předpoklady pro zvýšení schopnosti (znalostí, kompetencí, případně zdrojů) klíčových aktérů změny (obce a města, školy, neziskové organizace atd.) řešit identifikované věcné problémy. Výstupy klíčových aktivit jsou existence a činnost Pracovní skupiny Vzdělávání (PS), Místní

¹ Podle Analýzy sociálně vyloučených lokalit (Čada 2015) byly v Liberci 4 sociálně vyloučené lokality, v nich žilo 200 obyvatel.

plán inkluze, projektové poradenství, vstupní analýza, komunikační plány, workshopy, semináře, stáže.

4.1 Cíl evaluace

Cílem evaluace je reflektovat realizované aktivity v dané lokalitě. Pro zhodnocení tohoto cíle je zapotřebí znát výsledky evaluace průběhu spolupráce, která je metodologicky koncipovaná jako i) analýza kritických míst průběhu spolupráce, ii) analýza spokojenosti aktérů s působením ASZ a zhodnocením kvality spolupráce pracovních skupin. Výsledky evaluace průběhu spolupráce tak doplňují kontext, v kterém se změna odehrávala. Evaluace slouží partnerům jako reflexe dosavadní práce a další možné směřování v oblasti IKV. Pro vnitřní účely ASZ slouží evaluace jako zhodnocení přínosnosti působení v územích.

Samotná evaluace výsledků spolupráce se zaměřuje na aktivity ASZ, které byly v územích realizovány. Výsledková evaluace zjišťuje dopady, které mají krátkodobý nebo okamžitý dopad uskutečněných intervencí (oproti tomu dlouhodobé dopady vznikají v horizontu následujících let po skončení projektu). Za hlavní intervenci ASZ je považováno vytvoření MPI, proto je cílem evaluace zjistit, jak dokument ovlivnil aktivity aktérů pro rozvoj IKV.

Hlavní evaluační otázka: Jakou změnu podnítil dokument MPI mezi aktéry v území?

Evaluační zpráva zhodnocuje, nakolik se daří naplňovat MPI. Popisuje způsoby, jakými jsou cíle MPI realizovány a jaký charakter mají opatření realizovaná aktéry v daném území. Vyhodnocení naplňování MPI odpovídá monitorovacímu postupu, všechny cíle (specifické) jsou vyhodnoceny dle kritérií míry naplňování, a tedy: zda jsou už naplněny, naplněny částečně, nebo nebyla vytvořena žádná opatření pro dosažení cílů.

Na to, aby bylo zhodnoceno plnění jednotlivých cílů, je zapotřebí znát konkrétní postupy nebo opatření, které aktéři realizovali. V evaluaci se zaměřujeme na popis těchto aktivit, přičemž hlavním zdrojem dat jsou pro nás aktéři (většinou se jedná o ředitele nebo ředitelky škol, zástupce nebo zástupkyně škol, pracovníky v NNO a ASZ).

Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny. Východiskem teorie změny je Místní plán inkluze evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou v níže uvedeném obrázku. Každé opatření nemusí mít (a obvykle nemá) svůj unikátní výsledek. Často má opatření více dopadů.

Obrázek 1- Postup při stanovování výsledků intervencí

V rámci evaluace ve městě Liberec, která probíhala od listopadu 2020 do března 2021, byly využity následující výzkumné metody a techniky:

- **Polostrukturované rozhovory** s níže uvedenými místními aktéry. Rozhovorů bylo uskutečněno celkem 17:
 - 3x MŠ
 - 5x ZŠ
 - 5x NNO/Centrum volnočasových aktivit/Vzdělávací společnost/Občanské sdružení
 - 3x zástupci města
 - 1x zástupce ASZ
- **Desk research** z níže uvedených veřejně dostupných zdrojů:
 - webové stránky MŠ, ZŠ a neziskových organizací,
 - dokumenty, které vznikly v rámci spolupráce ASZ s městem Liberec – vstupní analýza města a Místní plán inkluze,
 - výroční zprávy MŠ a ZŠ,
 - dokumenty města Liberec, Přehledy MŠ a ZŠ.
- **Analýza dat z výkazů MŠMT** z let 2015–2019.

4.2 Předmět evaluace

Předmětem evaluace je Místní plán inkluze 2016-2019, který je součástí SPSZ 2016-2019. V rámci MPI byly definovány 4 strategické cíle tematicky zaměřené na mateřské školy, základní školy, volnočasové aktivity a zájmové aktivity pro žáky ve věku 6-15 let, a žáky středních škol. V rámci jednotlivých strategických cílů bylo nastaveno celkem 52 aktivit/opatření. Komplexní evaluace, tj. evaluace dopadů všech realizovaných cílů a opatření MPI, je kapacitně náročná, a proto došlo k jejímu tematickému zúžení. V evaluaci jsme se podrobněji zaměřili na opatření ke strategickým cílům pro mateřské a základní školy a volnočasových aktivit (strategický cíl 1, strategický cíl 2 a strategický cíl 3), okrajově se dotkneme opatření ve strategickém cíli 4. K hodnoceným cílům se také vztahovaly dva velké projekty realizované městem Liberec – „Vzdělávejme společně děti předškolního věku v Liberci“ a „Férové školy v Liberci“.

4.3 Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifík práce ASZ.

V úvodu je potřebné zmínit, že jde o interní evaluaci. Z povahy interní evaluace vyplývají možná rizika: ovlivnění komunikačních partnerů, reliability dat, příznivější a méně kritická

analýza atd. Na odstranění těchto limitů existuje vnitřní kontrola pomocí mikrotýmů a garanta evaluace. Odbornost postupů evaluací je zároveň kontrolována interní oponentní skupinou.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která jsme zmiňovali již v jedné z předchozích kapitol, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, které jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách.

Zároveň musíme vzít úvahu také limity související s aktuálními omezeními realizace inkluzivního vzdělávání. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, např. **systémové nastavení** jednotlivých politik státu. Všechny integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a projevují se až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, většinu dat tak musí evaluátor shánět sám. S tím souvisí i absence systematického průběžného **monitoringu naplňování MPI v lokalitě**.

Konkrétní limity procesní evaluace spočívaly zejména v celorepublikové situaci ohledně pandemie nemoci Covid-19. V důsledku pandemie došlo v průběhu roku 2020-2021 k vyhlášení několika nouzových stavů. Vyhlášení nouzových stavů mělo za následek uzavření škol a v rámci institucí přechod na práci z domova, což při průběhu evaluace znemožnilo realizovat osobní rozhovory. I přesto, že byly některé rozhovory provedeny prostřednictvím online platformy Skype či Teams, neovlivnilo to získaná data, která jsou interpretována v této evaluační zprávě.

Pro rozhovory k evaluaci se nepodařilo získat respondenty z organizací, které se zaměřují na sociálně aktivizační služby, primární prevenci.

5. Popis výchozího stavu vzdělávacího systému a kontextu v lokalitě

Statutární město Liberec se dlouhodobě koncepčně zaměřuje na zkvalitňování systému vzdělávání na území města. Koordinovaným přístupem k proinkluzivním opatřením všech aktérů v oblasti vzdělávání v daném území se snaží zajistit podmínky pro systematický přístup k dětem všech věkových i sociálních kategorií s cílem maximalizovat počet dětí v hlavním vzdělávacím proudu. Město Liberec v rámci resortu školství, kultury, sociálních věcí a cestovního ruchu vypracovalo v období 04-05/2015 dokument Draft dalšího rozvoje předškolního a základního vzdělávání na území města Liberec do roku 2020. V tomto

dokumentu je mezi prioritními cíli do roku 2020 i „zlepšování podmínek pro inkluzivní vzdělávání, předcházení sociálnímu vyloučení, boj se záškoláctvím“. Resort také připravil v období 04-08/2016 dokument Střednědobé cíle kvality vzdělávání v základních školách zřizovaných statutárním městem Liberec, který definuje cíle kvality, jejich naplňování a ověřování. V tomto dokumentu je již do jisté míry brán zřetel i na nutnost „v cílech kvality relevantně zohlednit i péči o žáky s potřebou podpory“. Také se v dokumentu objevuje apel, aby školy aktivně připravovaly projekty zaměřené na oblast inkluzivního vzdělávání.

Město Liberec **vstoupilo do spolupráce s ASZ na konci roku 2015** uzavřením Memoranda o spolupráci. Na začátku roku 2016 bylo ustanoveno Lokální partnerství a v rámci této platformy vznikly pracovní skupiny (PS) zastřešující oblasti bezpečnost, bydlení, sociální služby, vzdělávání a zaměstnanost. V polovině roku 2016 se osamostatnila PS Vzdělávání, vznikla pozice Konzultanta inkluzivního vzdělávání a na konci roku 2016 byl schválen Strategický plán sociálního začleňování (SPSZ), jehož přílohou je Místní plán inkluze 2016-2019 (MPI). Kvalita spolupráce ASZ s místními aktéry při Pracovních skupinách Vzdělávání je posouzena v samostatné evaluační zprávě Hodnocení kvality spolupráce (Kučerová, 2020).

Aktivita definované v SPSZ pro jednotlivé oblasti byly realizovány prostřednictvím několika projektů financovaných z OPZ či OP VVV, např. Asistenti prevence kriminality Liberec – statutární město Liberec (OPZ, 2019-2021), Rozšíření služby odborného sociálního poradenství – Děčko z. s. (OPZ, 2018-2020), Kontaktní sociální práce Liberec – statutární město Liberec (OPZ, 2018-2020), Vzdělávejme společně děti předškolního věku v Liberci – statutární město Liberec (OP VVV, 2016-2019), Férové školy v Liberci (OP VVV, 2017-2020), Férové školy v Liberci II (OP VVV, 2020-2022) atd.

5.1 Hlavní zjištění z evaluační zprávy Hodnocení kvality spolupráce

- **Spolupráce s ASZ pomáhá** obci dle respondentů **při řešení problémů** v oblasti vzdělávání a **udržování probíhajících proinkluzivních aktivit**.
- Práce na **MPI** pomohla dle respondentů zejména v **ujasnění si priorit v oblasti vzdělávání a jejich kompetencí**.
- **Motivací** pro účast na PS bylo především **sdílení zkušeností a síťování**. Ale také získání přehledu o aktérech působících v lokalitě. Kontakty z PS respondentům následně mohou usnadňovat práci, kdy lze neformální cestou řešit problémy.
- **Vysoká spokojenost** panovala v **oblasti organizování a vedení samotných PS vzdělávání**. Na pracovních skupinách bylo **vytvořeno bezpečné prostředí** pro vzájemnou zpětnou vazbu a prostor pro diskusi.
- **Ostatní aktivity** (workshopy a veřejná setkání) byly dle respondentů **dobře zorganizovány**.

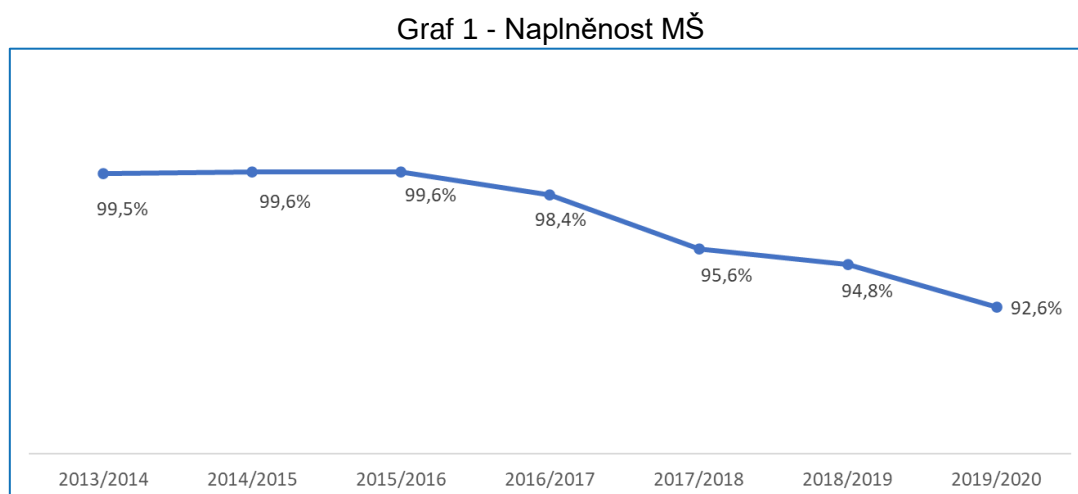

- Dle respondentů by bylo přínosem aktivnější zapojení OSPOD do pracovních skupin.
- Kvalita spolupráce s ASZ se odvíjí od osobnosti **KIV**, který byl v lokalitě **hodnocen pozitivně**. Velmi dobře hodnotili respondenti jeho profesionalitu, odbornost, a především lidský přístup, který pomáhal utvářet spolupracující atmosféru na PS.
- Důležitou pozitivní roli při práci v lokalitě sehrála **aktivní a úzká spolupráce** KIV, koordinátora inkluze pro obec a vedoucí oddělení školství magistrátu města.
- Mezi respondenty nebylo příliš velké povědomí o komunikační strategii.
- Hlavním prostředníkem mezi partnerem a ASZ je KIV a jeho aktivity. Získání důvěry mezi místními aktéry je důležitým předpokladem pro dobrou spolupráci. V této oblasti jsou do jisté míry důležitá veřejná setkání a odborné workshopy. V této oblasti je prostor pro větší podporu KIV ze strany ASZ.

5.2 Předškolní vzdělávání

Dle MPI 2019-2021 je v Liberci celkem 48 státních a soukromých mateřských škol. Statutární město Liberec zřizuje 30 samostatných mateřských škol, dále jednu spojenou ZŠ a MŠ, městský obvod Vratislavice nad Nisou zřizuje dvě MŠ. V Liberci jsou také 3 speciální MŠ zřizované Libereckým krajem, 10 soukromých MŠ a jedna církevní MŠ (MPI 2019-2021, str. 7).

Dle přehledů MŠ zpracovávaných městem Liberec jsou průběžně navyšovány kapacity školek zřizovaných městem. Od roku 2017–2020 se kapacita zvýšila o 565 míst a v současné době je jejich celková kapacita kolem 3080 míst. Níže uvedený graf ukazuje mírně klesající naplněnost MŠ.

Zdroj: Přehled mateřských škol zřizovaných statutárním městem Liberec a kritéria jejich srovnání, září 2020

Poptávku po umístění dětí v MŠ se v Liberci daří naplnit asi ze 75 %, což je ovlivněno tím, že se do MŠ např. v letech 2017-2019 hlásilo asi 25 % dětí ve věku dvou let. Dle MPI 2019-2021

má významný vliv na naplněnost MŠ to, že se zde snaží umístit své děti rodiče, kteří do Liberce dojíždějí za prací.

Počet dětí, které nastupují ve věku pěti nebo šesti let, se v průběhu let výrazně nemění a povinný poslední rok docházky do MŠ pro všechny předškoláky situaci změnil jen částečně. Dle MPI 2019-2021 asi 4 % dětí ve věku 3-6 let z rodin ohrožených sociálním vyloučením do MŠ nedocházelo. Těchto dětí je dle kvalifikovaného odhadu přibližně 100. S některými z těchto dětí pracují NNO v rámci předškolního klubu a v rámci sociálně-aktivizačních služeb. Nicméně nelze přesně zjistit, jaké jsou počty dětí ze SVL, které by měly při povinném posledním roce docházky do MŠ nastoupit, a které skutečně nastoupily. Jedním z důvodů může být i to, že v SVL bydlí také rodiny, které nejsou trvale v Liberci hlášené. V této souvislosti hovoří MPI 2019-2021 o chybějícím celostátním registru dětí, ze kterého by se dalo jednoznačně určit, zda konkrétní dítě rodiče v souladu s legislativou do MŠ zapsali (MPI 2019-2022, str. 8-9).

Tabulka 1 - Přehled žádostí o přijetí do MŠ zřizovaných městem Liberec

	2017/2018	2018/2019	2019/2020
6letí	12 (12/0)	14 (11/0)	14 (12/1)
5letí	99 (93/2)	103 (91/4)	97 (87/6)
4letí	125 (120/4)	162 (153/4)	121 (115/5)
3letí	515 (457/52)	622 (549/56)	788 (661/115)
2letí	260 (31/227)	322 (121/178)	112 (7/103)
1 rok	x	x	1 (0/1)
celkem	1011 (731/285)	1223 (925/242)	1133 (882/231)

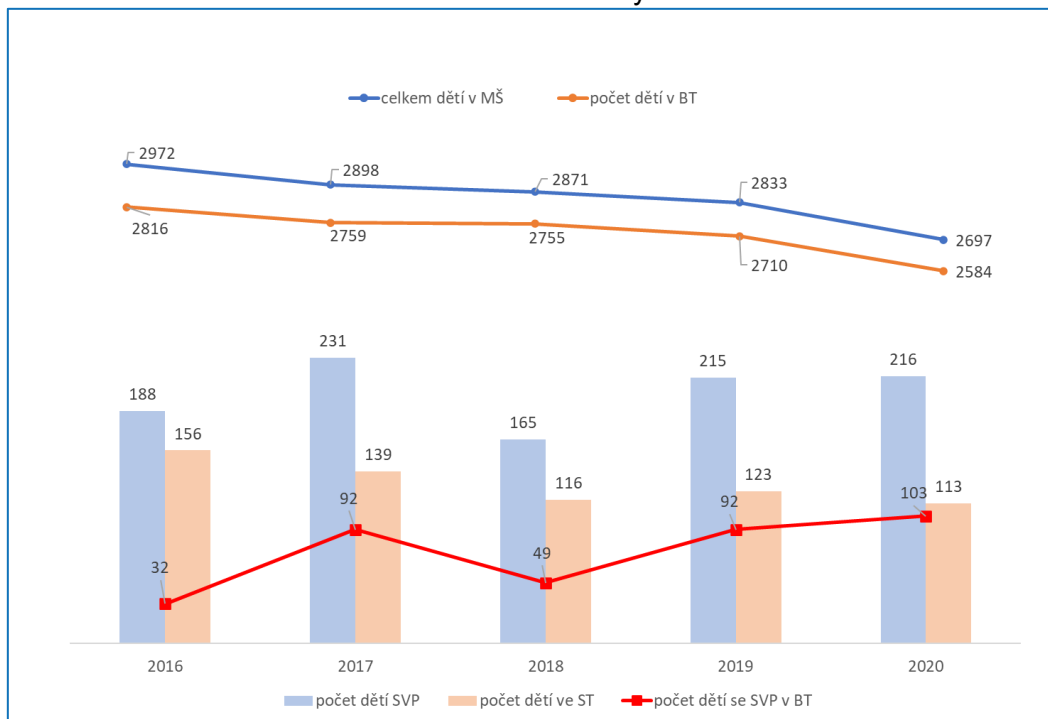
Zdroj: Přehled mateřských škol zřizovaných statutárním městem Liberec a kritéria jejich srovnání, září 2020.

Poznámka: počet dětí celkem (přijatých dětí / nepřijatých dětí)

Děti se speciálně vzdělávacími potřebami (dále pouze „SVP“) se vzdělávají buďto v rámci jedné ze tří speciálních mateřských škol zřizovaných Libereckým krajem, nebo ve speciálních třídách, které jsou součástí „běžných“ mateřských škol. Dle dat MŠMT se zastoupení dětí se SVP ve školkách zřizovaných SML pohybuje stále mezi 6-8 %. V níže uvedeném grafu je vidět klesající trend počtu dětí se SVP zařazených do speciálních tříd, kterých bylo v Liberci ve školním roce 2019/2020 celkem 11 (2018 – 11, 2017 – 12 a 2016 – 13 speciálních tříd). V grafu také vidíme zvyšující se počet dětí se SVP zařazených v běžných třídách.

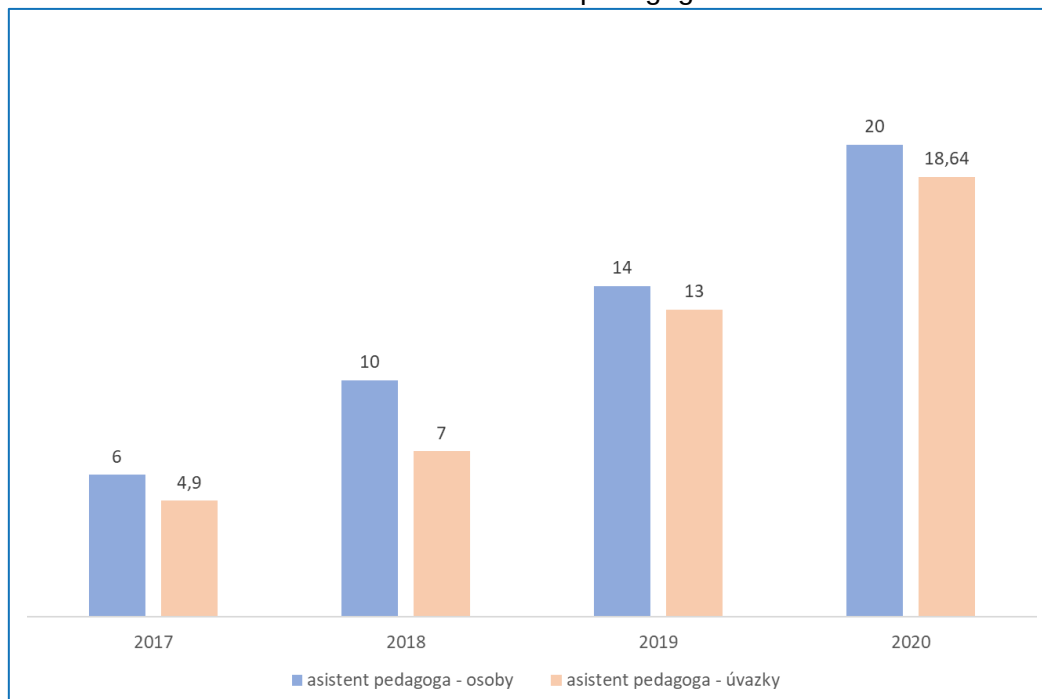
Graf 2 - Přehled dětí v MŠ zřizovaných městem Liberec

Zdroj: výkazy MŠMT, březen 2021

Od roku 2016 narůstají počty a úvazky asistentů pedagoga, kteří působí na 12 mateřských školách, které jsou zřizovány městem Liberec.

Graf 3 - Asistenti pedagoga

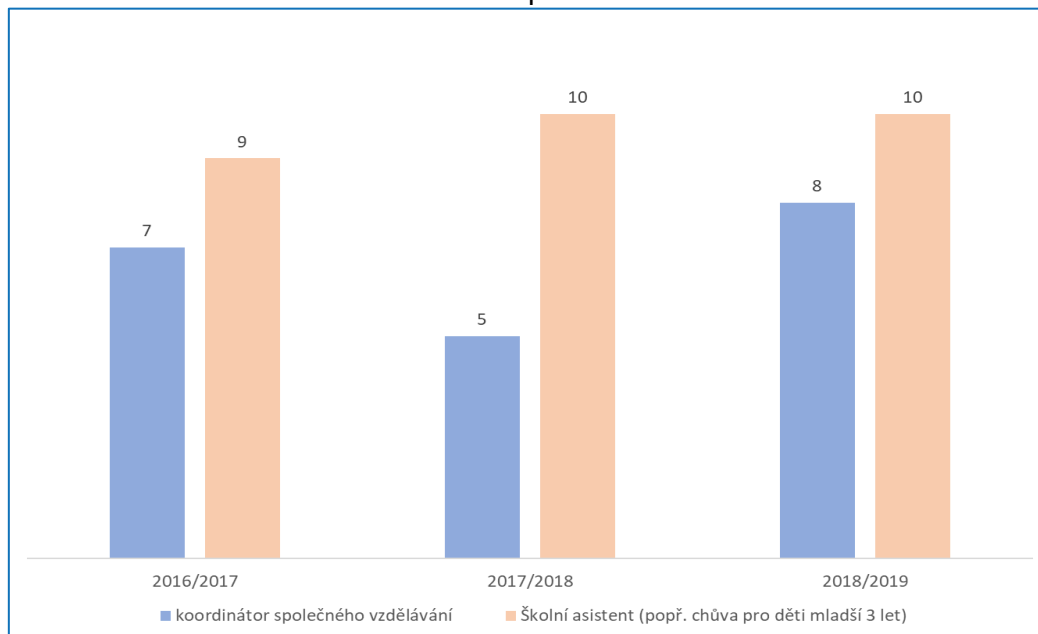
Zdroj: výkazy MŠMT, březen 2021

Níže uvedený graf ukazuje počty škol, které v přehledech MŠ na webových stránkách města Liberec uvádí, že mají koordinátora společného vzdělávání a školního asistenta. Dále z těchto

přehledů vyplývá, že se **mírně zvyšují počty úvazků pro školního speciálního pedagoga** ze 4 ve školním roce 2016/2017 na **6,5 v roce 2019/2020**.

Graf 4 - Další pracovníci MŠ

Zdroj: přehledy MŠ²

Za slabou stránkou mateřských škol, kterou identifikovala SWOT analýza obsažená v MPI (SPSZ 2016-2019, s. 143), byla kromě nedocházení dětí ohrožených sociálním vyloučením ve věku 3-6 let do MŠ, označena také malá kapacita předškolního klubu pro ohrožené děti a SAS a nedostatečná personální kapacita MŠ pro práci s dětmi ohroženými sociálním vyloučením (speciální pedagogové, asistenti pedagoga). Za silné stránky byla v MPI označena existence speciálních tříd MŠ se zaměřením na všechny děti se speciálními vzdělávacími potřebami, předškolní klub pro ohrožené děti (Člověk v tísní o.p.s.) a také dobrá dostupnost předškolního vzdělávání – místně i kapacitně (SPSZ 2016-2019, s. 142).

5.3 Základní vzdělávání

V Liberci je celkem 27 základních škol, z toho jedna spojená s MŠ, jedna v přílehlých Vratislavicích nad Nisou, dvě soukromé (jedna běžná ZŠ a jedna speciální), další čtyři speciální ZŠ a jedna církevní. Statutární město Liberec zřizuje 20 základních škol, 1 základní a mateřskou školu, 1 základní školu zřizovanou podle § 16 ŠZ (speciální škola). Dle přehledů ZŠ zřizovaných městem Liberec pokrývají tyto vzdělávací instituce především potřebu cca 104 tisíc obyvatel města, vč. cizinců (Přehledy základních škol 2019/2020, str. 4). V průměru se naplněnost základních škol ve sledovaných letech pohybuje mírně pod 90 %. Ve školním roce 2019/202 byla naplněnost vyšší než 95 % v ZŠ Česká, Husova, Ještědská, Kaplického, Ostašov, Na Výběžku. Na ZŠ nám. Míru byla naplněnost přes 99 %. Na základních školách zřizovaných městem Liberec navštěvuje většina dětí ze SVP běžné třídy. Podíl žáků ze SVP

² Dokumenty jsou k dispozici na stánkách města Liberec: <https://www.liberec.cz/langr/>

se na sledovaných základních školách v letech 2017-2020 pohyboval mezi 11-13 %. Speciálních tříd je ve školách zřizovaných městem Liberec 8 a to pouze na základní škole U Soudu. Tato základní škola je zaměřena na žáky s poruchami učení.

Graf 5 - Přehled dětí na ZŠ zřizovaných městem Liberec

Zdroj: výkazy MŠMT, březen 2021

Podle MPI 2019-2021 se **žáci se sociálním znevýhodněním koncentrují v cca sedmi školách** (viz. příloha Tabulka 8 - Přehled dětí se SVP na jednotlivých základních školách). Procentuální zastoupení těchto dětí se mění vlivem např. vytváření tak zvaných „bezdotkatkových“ zón na území města Liberec (např. Vojanova ulice). V rámci lokální vzdělávací soustavy lze tedy identifikovat dílčí nerovnoměrné zastoupení dětí či žáků se SVP nebo ze SVL na jednotlivých školách, nicméně v současné době na žádné ze škol není patrné jejich převažující zastoupení, kromě ZŠ U Soudu, kde bylo v roce 2018 8 speciálních tříd a v roce 2020 byly speciální třídy 4.

V rámci analýzy základních škol jsme se také zjišťovali situaci v oblasti předčasných odchodů. Z tabulky níže je patrné, že některé školy mají procentuálně vyšší zastoupení dětí, které ukončují školní docházku předčasně, než je celorepublikový průměr. Přestože procenta se mohou zdát vyšší, tak se jedná o jednotky dětí, které opustí danou školu v 7. nebo 8. ročníku ZŠ. Někteří zástupci těchto škol by uvítali posílení pozic speciální pedagog, psycholog či pozici sociálního pedagoga, který by mohl pracovat více i s rodiči dětí.

Tabulka 2 - Počty žáků, kteří ukončili docházku v nižším než 9. ročníku (školy)

2019/2020						2018/2019				
	počet žáků, kteří ukončili PŠD v BT	počet dětí, které ukončili v 7. třídě BT	počet dětí, které ukončili v 8. třídě BT	procentuální zastoupení ukončení v 7. třídě BT	procentuální zastoupení ukončení v 8. třídě BT	počet žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku v BT	počet dětí, které ukončili v 7. třídě BT	počet dětí, které ukončili v 8. třídě BT	procentuální zastoupení ukončení v 7. třídě BT	procentuální zastoupení ukončení v 8. třídě BT
5. května 64/49	36	1	6	3 %	17 %	47	1	3	2 %	6 %
Aloisina výšina 642/51	32	0	2	0 %	6 %	49	1	0	2 %	0 %
Broumovská 7/847	42	1	0	2 %	0 %	46	0	1	0 %	2 %
Česká 354	55	0	1	0 %	2 %	61	0	0	0 %	0 %
Dobiášova 851/5	64	0	1	0 %	2 %	61	0	4	0 %	7 %
Husova 142/44	49	0	0	0 %	0 %	50	0	0	0 %	0 %
Jabloňová 564/43	43	0	0	0 %	0 %	48	0	0	0 %	0 %
Ještědská 354/88	73	1	3	1 %	4 %	57	0	0	0 %	0 %
Kaplického 384	13	0	2	0 %	15 %	14	1	1	7 %	7 %
Křížanská 80	29	0	1	0 %	3 %	25	0	1	0 %	4 %
Lesní 575/12	61	0	1	0 %	2 %	50	0	0	0 %	0 %
Na Výběžku 118	20	0	0	0 %	0 %	22	0	0	0 %	0 %
nám. Míru 212/2	25	0	1	0 %	4 %	25	0	1	0 %	4 %
Oblačná 101/15	26	0	0	0 %	0 %	22	0	0	0 %	0 %
Proboštská 38/6	32	0	2	0 %	6 %	30	0	2	0 %	7 %
Sokolovská 328/17	26	0	2	0 %	8 %	43	0	1	0 %	2 %
Švermova 403/40	26	0	4	0 %	15 %	26	2	4	8 %	15 %
U Soudu 369/8	25	0	2	0 %	8 %	21	0	1	0 %	5 %
U Školy 222/6	38	2	2	5 %	5 %	49	2	3	4 %	6 %
Vrchlického 262/17	38	0	0	0 %	0 %	42	0	0	0 %	0 %
průměr ČR				1 %	4 %				1 %	4 %

Zdroj: výkazy MŠMT, březen 2021

V roce 2019/2020 došlo k mírnému nárůstu předčasných odchodů v 8. třídě. Jedná se o 4 % z celkového počtu žáků, kteří v daném roce ukončili PŠD, což je celorepublikový průměr.

Tabulka 3 - Počty žáků, kteří ukončili docházku v nižším než 9. ročníku

		2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
běžné třídy	v 7. ročníku	3	6	7	5
	v 8. ročníku	24	25	22	30
speciální třídy	v 7. ročníku	1	1	1	0
	v 8. ročníku	7	3	6	0

Zdroj: Přehled základních škol zřizovaných statutárním městem Liberec a kritéria jejich srovnání, 2019/2020

Z tabulky níže je patrný významný nárůst úvazků asistentů pedagoga na základních školách zřizovaných městem Liberec. Také v letech 2017-2020 na všech sledovaných základních školách působil kariérový poradce a koordinátor inkluze, které zajišťuje projekt „Férové školy v Liberci“. Tyto pozice jsou částečné úvazky učitelů, kteří obvykle pracují na ZŠ na plný úvazek a odbornou pozici mají nad rámec přímé pedagogické činnosti. Přesné počty úvazků na těchto pozicích se nepodařilo zjistit.

Tabulka 4 - Úvazky ostatních pedagogických pracovníků

	2017	2018	2019	2020
Asistent pedagoga – úvazky (zdroj: výkazy MŠMT, březen 2021)	37,16	48,65	71,97	88,21
Školní speciální pedagog – úvazky (zdroj: přehled ZŠ)	6	6	8,1	7,1
Psycholog – úvazky (zdroj: výkazy MŠMT, březen 2021)	1,3	0,5	0,6	1

5.4 Střední vzdělávání

Ve městě Liberec se nachází 19 středních škol různých zřizovatelů, nabízejících široké spektrum studijních oborů, od učebních po obory vyšší odborné školy (dále jen VOŠ). Všeobecné vzdělávání poskytují v Liberci tři gymnázia, z nichž dvě zřizuje Liberecký kraj a jedno je soukromé. Kompletní výčet těchto škol uvádí MPI 2019-2022 na str. 10-11.

Sledovaná cílová skupina sociálně znevýhodněných žáků je na středních školách zastoupena spíše na oborech H, případně E, které nabízejí následující krajské školy: Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Liberec, (Kostelní 9), Střední škola a Mateřská škola (Na Bojišti 15), Střední škola strojní, stavební a dopravní, Liberec II, (Truhlářská 360/3), Střední škola gastronomie a služeb, Liberec, (Dvorská 447/29), Střední odborná škola, Liberec, (Jablonecká 999). Poslední zmíněná škola poskytuje především obory E nejen pro žáky se SVP, rovněž nabízí obor kategorie J (Obchodní škola) a obory kategorie C (Praktická škola jednoletá, Praktická škola dvouletá). Z hlediska budoucího uplatnění pro žáky, kteří získají na těchto školách výuční list, je možné pokračovat ve studiu nástavbových oborů, jež nabízejí kromě SOŠ Jablonecká také tři střední školy s obory H (SŠ a MŠ Na Bojišti, SŠSSD Truhlářská a SŠGS Dvorská). Oborovou nabídku doplňuje osm soukromých škol (viz MPI str. 11). Údaje o tom, zda a do kterých středních škol nastupují sociálně znevýhodnění žáci základních škol, nejsou k dispozici.

5.5 Zájmové a neformální vzdělávání

Zájmové a neformální vzdělávání poskytuje několik institucí, patří sem především dvě Základní umělecké školy, do kterých sociálně znevýhodněné děti docházejí, dle MPI 2019-2022 jen velmi sporadicky, a Dům dětí a mládeže, kam docházejí i sociálně znevýhodnění žáci, jejich počet ale není znám (MPI 2019-2022, str. 11-12).

Sociálně znevýhodněné děti a žáci využívají služeb neziskových organizací, které se na tuto cílovou skupinu přednostně zaměřují. MPI jmenuje konkrétně ty z nich, které se zapojily

do Pracovní skupiny Vzdělávání v rámci Lokálního partnerství. Jmenovitě se jedná o organizaci Člověk v tísni, o.p.s., neziskovou organizaci D.R.A.K., z. s. – Liberec, MAJÁK, o.p.s. a Romodrom, o.p.s. Člověk v tísni v Liberci působí od roku 2002, zajišťuje terénní sociální práci s jednotlivcem a rodinou, nízkoprahový klub V Kleci, vzdělávací aktivity včetně kariérového poradenství a provozuje výše zmiňovaný předškolní klub. Občanské sdružení D. R. A. K. poskytuje mimo jiné sociálně aktivizační službu pro rodiny s dětmi se zdravotním postižením (SAS), terénní programy a sociální poradenství.³ Sociálně aktivizační službě zaměřené na rodiny s dětmi s poruchou autistického spektra do 10 let se věnuje Centrum LIRA, z.ú.⁴ SAS pro imigranty poskytuje Centrum pro integraci cizinců, o.p.s.⁵ Občanské sdružení MAJÁK se zaměřuje na prevenci negativních sociálně patologických jevů, jak působením na základních a středních školách, tak při řešení již vzniklých rizikových situací pomocí odpovídajících programů, volnočasových aktivit a sociálních služeb.⁶ Občanské sdružení Romodrom poskytuje sociální služby, nabízí vzdělávací programy lidem, kteří jsou ohroženi sociálním vyloučením, nebo se ocitli v nepříznivé životní situaci.⁷ Komunitní středisko Kontakt Liberec p. o. se mimo jiné zabývá zajišťováním kvalitního trávení volného času dětí ze sociálně slabých či jinak znevýhodněných rodin formou volnočasových aktivit nejrozličnějšího zaměření. Důraz je kladen také na preventivní a aktivizační činnost, která je naplňována prostřednictvím různých jednorázových akcí i dlouhodobějších projektů.⁸

6. Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění

Ve strategickém dokumentu MPI 2016-2019, který definoval **základní rámec** nejen pro **vytváření nových proinkluzivních opatření**, ale také **pro udržení a rozvoj opatření stávajících**, byly stanoveny čtyři strategické cíle:

- 1) Maximální počet dětí se za spolupráce všech aktérů účastní předškolního vzdělávání a široké škály volnočasových a zájmových aktivit;
- 2) Žáci absolvují povinnou školní docházku za spolupráce všech aktérů přednostně v hlavním vzdělávacím proudu podporováni v úspěchu v adekvátně dimenzovaných (personálně, finančně, odborně, metodicky vedených) školách (zvláště základních);
- 3) Žáci od 6 do 15 let věku mají k dispozici širokou škálu volnočasových a zájmových aktivit;
- 4) Maximální počet žáků středních škol za spolupráce všech aktérů úspěšně ukončí střední stupeň vzdělání.

Dle informací z MPI 2019-2021 (MPI 2019-2021, str. 16) byl vyhodnocen 4. strategický cíl jako příliš ambiciózní. Město Liberec, které není zřizovatelem SŠ, nemá nástroje, jak motivovat tyto

³ <https://sdruzenidrak.cz/socialni-sluzby/>

⁴ <http://www.centrumlira.cz/?D=1>

⁵ <https://www.cicops.cz/cz/kontakty/23-liberec>

⁶ <https://www.majakops.cz/index.php/o-nas-programy/soucastnost>

⁷ <https://romodrom.cz/co-delame/socialni-sluzby>

⁸ <https://ksk-liberec.cz/>

školy k zapojení do systematictější podpory žáků ze znevýhodněného prostředí. Na základě analýzy se na Pracovních skupinách Vzdělávání účastníci shodli na tom, že je nutné získat a zapojit učitele středních škol a navázat spolupráci s řediteli, proto byly definovány nové aktivity, které by bylo možné realizovat v kompetenci města Liberec. A zároveň byl strategický cíl přeformulován: *Maximální počet žáků základních škol za spolupráce všech aktérů pokračuje na středním stupni vzdělání.*

V rámci spolupráce ASZ s městem Liberec byl realizován projekt „Férové školy v Liberci“⁹, který byl podpořen částkou 27 872 680 Kč. Projekt probíhal v období 2017-2020 a žadatelem bylo statutární město Liberec. Partnery projektu byly Dům dětí a mládeže Větrník, příspěvková organizace, Komunitní centrum KONTAKT Liberec, příspěvková organizace, Člověk v tísni, o.p.s. a EDUCA QUALITY, z.s., bylo zapojeno 26 základních škol. Projekt **cítil na odstraňování bariér v účasti ve vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu pro sociálně či kulturně znevýhodněné žáky ZŠ**. Aktivity projektu směřují na žáky a rodiče ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí. Pro žáky projekt např. zajišťuje doučování v místě jejich bydliště, aby lépe zvládli ve škole probíranou látku, a dále jsou organizovány kluby a kroužky, které podporují inkluzi ohrožených žáků i mimo povinnou školní docházku. Pro rodiče jsou pořádány workshopy a semináře, jejichž cílem je poskytnout rodičům takové znalosti a kompetence, aby byli schopni poskytnout svým dětem dostatečné zázemí pro jejich úspěšnou inkluzi. Dílčím způsobem může projekt přispívat k odstranění bariér mezi sociálně znevýhodněnými a širokou veřejností tím, že výsledky práce či téma inkluze jsou prezentovány na veřejných místech.

O půl roku dříve byl zahájen projekt „Vzdělávejme společně děti předškolního věku v Liberci“¹⁰, probíhal v období 2016-2019, žadatelem bylo také Statutární město Liberec a byl podpořen částkou 24 498 910 Kč. Partnery projektu s finančním příspěvkem byly ITveSkole.cz, o.p.s., Člověk v tísni, o.p.s. a Technická univerzita v Liberci a bylo zapojeno 5 mateřských škol. Projekt **se zaměřoval na zapojování dětí ze socioekonomicky znevýhodněných rodin a kulturně odlišného prostředí do hlavního vzdělávacího proudu v předškolním vzdělávání**. Cílovou skupinou pro tento projekt byly děti na předškolním stupni vzdělávání a jejich rodiče.

Aktivity obou projektů na sebe přímo nenavazovaly. Ve sledovaném období bylo dlouhodobou vizí realizátorů obou projektů spojení oblastí předškolního a základního vzdělávání do jednoho projektu. To se podařilo v období 2020-2022 v projektu „Férové školy v Liberci II“¹¹, kdy

⁹ Registrační číslo: CZ.02.3.61/0.0/0.0/16_021/0005078, Evropský sociální fond / Operační program výzkum vývoj a vzdělávání (výzva č. 02_13_021, Inkluzivní vzdělávání pro KPSVL)

¹⁰ Registrační č.: CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000249, Evropský sociální fond / Operační program výzkum vývoj a vzdělávání (výzva č. 022_15_007 - Inkluzivní vzdělávání)

¹¹ Registrační č.: CZ.02.3.61/0.0/0.0/19_075/0016358, Evropský sociální fond / Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (výzva č. 02_19_075 pro Inkluzivní vzdělávání pro SVL II v prioritní ose 3 OP)

Statutární město Liberec jako žadatel získalo 76 932 073 Kč na realizaci tohoto projektu. Zapojeno je 33 mateřských škol a 26 základních škol.

Místní plán inkluze je pro město Liberec strategickým dokumentem, který nejen definuje nová opatření přispívající k postupnému a udržitelnému nastavení systému vzdělávání pro všechny děti bez rozdílu, ale také umožňuje udržení a rozvoj již probíhajících opatření. Definované strategické cíle odpovídají zájmu města na zkvalitnění celé vzdělávací soustavy a jsou zaměřeny na všechny děti a žáky. Níže jsme se soustředili na opatření nastavená ve strategických cílech 1, 2 a 3. Stručné zhodnocení opatření z cíle 4 naleznete v příloze této zprávy.

Následující tabulky obsahují přehled cílů a aktivit definovaných v MPI 2016-2019 města Liberec doplněný o sloupce Vyhodnocení. Stupeň realizace opatření je vyznačen barvami – zelená pro naplněná opatření, červená pro nenaplněná a žlutá pro částečně naplněná opatření, růžová barva, pokud se nepodařilo zjistit aktuální stav, a světle modrá pro nová či reformulovaná opatření v MPI 2019-2021.

Ze 44 hodnocených opatření v MPI 2016-2019 bylo:

- 28 opatření splněno,
- 9 opatření splněno částečně,
- 4 opatření nesplněna,
- u 3 opatření se nepodařilo zjistit aktuální informace.

Tabulka 5 - Zhodnocení cílů MPI 2016-2019 a jejich naplnění – strategický cíl 1

STRATEGICKÝ CÍL 1	Maximální počet dětí se za spolupráce všech aktérů účastní předškolního vzdělávání a široké škály volnočasových a zájmových aktivit
SPECIFICKÝ CÍL 1.1	Od školního roku 2017/2018 jsou děti v MŠ soustavně podporovány v úspěšnosti při vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu, zvláště 10 % z celkového počtu dětí z odlišného kulturního prostředí nebo s odlišnými životními podmínkami (tj. asi 350 dětí)
Aktivita / indikátor	Vyhodnocení
1.1.1. Od školního roku 2017/2018 jsou kapacity školních poradenských pracovníků (tj. speciálních pedagogů, psychologů) navýšeny podle potřeb MŠ. Odpovědnost: školy Indikátor: počet úvazků podle potřeb MŠ. Zdroje: Šablony	Podle přehledů MŠ se mírně zvyšují počty úvazků pro školního speciálního pedagoga ze 4 ve školním roce 2016/2017 na 6,5 v roce 2019/2020. Dle dat z MŠMT počty speciálních pedagogů klesají z úvazku z 3,5 (2017) přes 4,5 (2018) na 0,5 (2019). Psychologové chybí úplně – nedostatek na trhu práce.
V MPI 2019-2021 nové opatření - 1.1.1.1. Od školního roku 2017/2018 školní poradenští pracovníci – speciální pedagogové, vykonávají poradenskou činnost	Nahrazení nedostatku na trhu práce posílením úvazku stávajících speciálních pedagogů. Dle revize MPI 2018 ve školním roce 2017/2018 v MŠ v Liberci pracuje 18 učitelů s vysokoškolskou kvalifikací spec. pedagog. Plnění: Částečně splněno

1.1.2. Od školního roku 2017/2018 je inkluze na MŠ metodicky podpořena odborníkem pro oblast práce s dětmi z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami Indikátor: minimálně celkově 10,0 úvazků pedagogů je metodicky podpořeno. Zdroje: OP VVV	Vzdělávání pedagogů MŠ v rámci projektu „Vzdělávejme společně děti předškolního věku“ – na odpovídající téma proběhlo pět kurzů, vždy pro 10 pedagogů (např. Dvoudenní seminář „Práce s dětmi s odlišným mateřským jazykem“ – organizovala NNO Člověk v tísni ve spolupráci s Libereckým krajem). V rámci projektu „Férové školy v Liberci II“ je komplexní metodická podpora zajištěna metodikem obce (od 1. 7. 2020) pro 33 obecních MŠ. Zřízena pozice „Motivační pracovník a koordinátor včasné péče“, která je obdobou koordinátora inkluze na ZŠ. Plnění: Splněno
1.1.3. Školy v Liberci disponují od roku 2017 pozicemi školní asistent pro personální zajištění práce s rodičem a dítětem podle potřeb MŠ. Odpovědnost: školy Indikátor: minimálně celkově počet 2,5 úvazků školních asistentů v různých MŠ. Zdroje: Šablony	Dle dokumentů „Přehled MŠ v Liberci a kritéria jejich srovnání“ působí školní asistenti na 10 školách. Dle revize MPI v rámci Šablon I. sedm MŠ požádalo o finanční podporu školního asistenta v rozsahu 4,08 úvazku. V rámci projektu „Vzdělávejme společně...“ působí 12 úvazků školních asistentů. Plnění: Splněno
1.1.4. Personální zajištění (např. pedagog nad rámec svých pracovních povinností) práce s rodičem a dítětem podle potřeb MŠ. Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami. Indikátor: minimálně celkově 3,0 úvazky v různých MŠ. Zdroje: OP VVV	Dle dokumentů „Přehled MŠ v Liberci a kritéria jejich srovnání 2019/2020“ kapitola 3.3. jsou MŠ aktivní ve zapojování rodičů. - V rámci projektu „Vzdělávejme společně...“ např. společná návštěva Naivního divadla, ZOO, Botanické zahrady, společné výlety, tvořivé dílničky pro rodiče a děti aj.). - Příklady další aktivity MŠ – besedy s odborníky v oblasti logopedie a psychologie, odborná setkávání s rodiči v MŠ v rámci projektu OP VVV "Otevřená mateřská škola" - rodiče, odborníci, učitelky – diskuse, konzultace, beseda a ukázka činností). Společná setkávání na Vánoce, individuální schůzky s rodiči apod. Plnění: Splněno
MPI 2019-2021 upraven indikátor: minimálně jeden pedagog v každé MŠ rozvíjí práci s rodiči nad rámec pracovních povinností.	
1.1.5. Od školního roku 2017/2018 je 15 rodičů zapojeno do zážitkových aktivit s dětmi. Odpovědnost: NNO ve spolupráci se školami. Indikátor: 15 rodičů je zapojeno do zážitkových aktivit s dětmi. Zdroje: OP VVV	Viz dokument „Přehled MŠ v Liberci a kritéria jejich srovnání 2019/2020“ 30 MŠ zapojuje různým způsobem rodiče do aktivit s dětmi -např. společné zpívání s rodiči, vaření s rodiči, odborné semináře pro rodiče v rámci projektu workshopy – čtenářská a matematická pregramotnost muzikoterapie, hra na flétny dítě + rodič. Školy tyto aktivity financují z vlastních zdrojů.
MPI 2019-2021 upraven indikátor: minimálně 30 MŠ zapojuje rodiče do zážitkových aktivit s dětmi.	Z projektu „Férové školy v Liberci“ realizovány workshopy pro rodiče z romské komunity, kde se podařilo zapojit jen několik rodin. Plnění: Částečně splněno
1.1.6. Od roku 2017 fungují v Liberci minimálně dva předškolní kluby, které navštěvuje 30 dětí ročně. (Projekt SML „Vzdělávejme se společně“) Odpovědnost: SML ve spolupráci s NNO a TU. Indikátor: dva předškolní kluby, které navštěvuje 30 dětí ročně. Zdroje: OP VVV	ČVT: V průběhu roku chodí do předškolního klubu asi 50 dětí, některé jen krátce. V docházce do MŠ pokračuje 15 dětí. Klub dále funguje. IT ve škole: V průběhu roku (2018) chodí do předškolního klubu Barvička asi 30 dětí, některé jen krátce. V docházce do MŠ pokračuje 9 dětí. Klub fungoval v období 2017-2019, předškolní klub nepokračuje a je kapacitně pokrýváno předškolním klubem Člověka v tísni. Plnění: Splněno

1.1.7. Předškolní kluby realizují jedenkrát měsíčně (od roku 2017) pravidelné tzv. adaptační dny ve spolupráci s MŠ za účelem motivace 30 dětí a jejich rodin k zápisu do standardního předškolního vzdělávání. Odpovědnost: SML ve spolupráci s NNO a se školami Indikátor: motivace rodin 30 dětí k zápisu dětí do standardního předškolního vzdělávání. Zdroje: OP VVV	Dle revize MPI: - ČvT: Předškolní klub chodí s dětmi do MŠ minimálně 1x za měsíc. - IT ve škole: Předškolní klub Barvička chodí s dětmi, které ho navštěvují do MŠ minimálně 1x za měsíc (do konce roku 2019). Plnění: Splněno
1.1.8. Od roku 2017 bude podpořeno v rámci SAS pro rodiny s dětmi a terénní sociální práce cca 80 rodin ohrožených sociálním vyloučením k umístění předškolních dětí do MŠ hlavního vzdělávacího proudu. Odpovědnost: Liberecký kraj Indikátor: bude motivováno 80 rodin ohrožených sociálním vyloučením k zápisu jejich dětí do MŠ. Zdroje: OP Z a Úřad vlády (případně dotační program MŠMT)	Dle revize MPI – Žádost NNO v Liberci byla vyřazena již ve dvou kolech veřejné zakázky z důvodu formální chyby před věcným posuzováním žádosti. Žádná nová SAS nevznikla – působí zde jen SAS v rámci organizace D.R.A.K. pro děti se zdravotním postižením. Člověk v tísní pracuje v době před zápisem do MŠ intenzivně -15 až 20 rodin. KS Kontakt a Romodrom: oslovují rodiny průběžně Plnění: Částečně splněno
Opatření 1.1.8. zrušeno V MPI 2019-2021 nové opatření: I.1.4.1. Od roku 2018 bude poskytnuta v rámci SAS pro rodiny s dětmi služba 80 klientům z rodin ohrožených sociálním vyloučením I.1.4.2. Od roku 2018 bude podpořeno v rámci terénní sociální práce 15 rodin ohrožených sociálním vyloučením k umístění předškolních dětí do MŠ hlavního vzdělávacího proudu	Březen 2021 Vyhlášení dotačního titulu pro poskytovatele sociálních služeb na rok 2021.
1.1.9. Od roku 2017 se školní asistenti nebo asistenti pedagoga v MŠ vzdělávají v programech zvyšování úrovně kompetencí. Odpovědnost: SML ve spolupráci s TU Indikátor: dle potřeb MŠ školní asistenti nebo asistenti pedagoga v MŠ absolvují vzdělávání v programech zaměřených na zvyšování kompetencí. Zdroje: OP VVV	Vzdělávání školních asistentů MŠ v rámci projektu „Vzdělávejme společně...“ – realizovány 2 vzdělávací kurzy pro školní asistenty (125 hodin výuky). Další realizované kurzy – tematicky zaměřené na jednotlivé poruchy učení, poruchy socializace a další; pedagogická diagnostika; vývojové zvláštnosti dětí 3-7 let Dle dokumentů „Přehled MŠ v Liberci a kritéria jejich srovnání“ se zaměstnanci průběžně vzdělávají ve spolupráci s TUL, NIDV a také v rámci DVPP. Plnění: Splněno
1.1.10. Pedagogové MŠ si vyměňují zkušenosti z praxe při vzdělávání dětí se SVP s pedagogy z jiných MŠ. Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami Indikátor: minimálně 20 zapojených pedagogů MŠ. Zdroje: OP VVV	Diskusní klub ředitelek MŠ v Liberci – účastní se 24 pedagogů MŠ. V Šablonách I. 25 MŠ uskutečňuje v různém rozsahu aktivitu 5. Sdílení zkušeností pedagogů z různých škol prostřednictvím vzájemných návštěv. Plnění: Splněno
1.1.11. Pedagogové MŠ spolupracují s pedagogy ZŠ a úspěšně vedou děti se SVP k začleňování do hlavního proudu základního vzdělávání. Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami Indikátor: minimálně 20 zapojených pedagogů MŠ. Zdroje: OPVVV	Dle dokumentu „Přehled MŠ v Liberci a kritéria jejich srovnání“ všechny MŠ spolupracují s různými ZŠ s cílem usnadnit dětem přechod na ZŠ. Příklady aktivit: návštěvy prvních tříd, setkávání dětí a rodičů s učiteli ZŠ, výroba a předávání dárků, realizace divadelních představení, koncertů, sportovní odpoledne, olympiády, festivaly a jarmarky, přednášky, besedy apod. Od 1. 7. 2020 v projektu „Férové školy v Liberci II“ jsou na každé MŠ zajištěny pozice „Motivační pracovník a koordinátor včasné péče“ a jedním z jeho úkolů je také spolupráce se ZŠ. Plnění: Splněno

1.1.12. Město jako zřizovatel podporuje docházku dětí do MŠ a od školního roku 2017/2018 přispívá na zajištění standardního stravování dětí se SVP. Odpovědnost: školy Indikátor: minimálně 4 děti se SVP podpořeny ročně. Zdroje: Obědy do škol pro děti od 3 do 15 let (MPSV, FEAD/SR)	Dle dokumentu „Přehled MŠ v Liberci a kritéria jejich srovnání“ bylo v letech 2017-2020 v rámci dotačního titulu potravinová pomoc průměrně 29 dětí se smlouvou a v průměru 4 děti podpořeny. Plnění: Splněno
1.1.13. Vzdělávání pedagogických pracovníků MŠ – DVPP v rozsahu 16 hodin (a – Čtenářská pregramotnost, b – Matematická pregramotnost, c – Inkluze) Odpovědnost: školy Indikátor: minimálně 30 pedagogů MŠ se vzdělává. Zdroje: OP VVV	Dle dokumentu „Přehled MŠ v Liberci a kritéria jejich srovnání“ se zaměstnanci průběžně vzdělávají ve spolupráci s TUL, NIDV a také v rámci DVPP. Dle revize MPI – V Šablonách I aktivita 2. Vzdělávání pedagogických pracovníků MŠ – DVPP: 18 MŠ – a Čtenářská gramotnost v celkovém počtu 71 pedagogických pracovníků, 19 MŠ – b Matematická gramotnost v celkovém počtu 84 pedagogických pracovníků, 15 MŠ – c Inkluze v celkovém počtu 55 pedagogických pracovníků. Plnění: Splněno
1.1.14. Informační a osvětová kampaň Odpovědnost: SML ve spolupráci s dalšími aktéry Indikátor: letáky, brožury Zdroje: OP VVV	Průběžně informace o inkluzivním vzdělávání v Libereckém Zpravodaji a v blogu náměstka pro školství, sociální věci a kulturu na webových stránkách SML. V prosinci 2017 byl vydán pro veřejnost informační leták „Inkluze“ v počtu 5 000 kusů – pro projekt „Férové školy v Liberci“. Plnění: Splněno

Po revizi MPI v roce 2018 byla do MPI 2019-2021 doplněna ke strategickému cíli 1 tato opatření (ostatní ponechána, pokud není výše uvedeno jinak):

- I.1.1.7. Vzdělávání pedagogických pracovníků a dalších pracovníků ve vzdělávání, jehož cílem je zavádění nových metod zaměřených na inkluzi.
- I.1.1.8. Od roku 2020 je inkluze na MŠ podpořena odborníkem pro oblast práce s dětmi se SVP

Shrnutí:

Opatření definovaná v rámci prvního strategického cíle, který byl zaměřen na předškolní vzdělávání, byla z velké části naplněna. Město Liberec dlouhodobě systematicky směřuje k tomu, aby mateřské školy, které zřizuje, byly maximálně proinkuzivní. Proto i školky, které nebyly součástí pilotního projektu „Vzdělávejme společně děti předškolního věku“, se samy snaží hledat zdroje, aby tento směr držely.¹²

¹² V letech 2017-2019 některé MŠ realizovaly projekty zaměřené na společné vzdělávání žáků z OP VVV, např. „Já + ty = MY 2017-2019“ Mateřská škola "V zahradě", „Odpovědi na otázky hledají děti Sedmírásky“ Mateřská škola "Sedmírásky", „Vzdělávat se hrou“ Mateřská škola "Hvězdička", „Bertíci na společné cestě za poznáním“ Mateřská škola "U Bertíka", „Beruška a její kamarádi, kteří ji mají rádi“ Mateřská škola "Beruška", „Chceme poznat celý svět“ Mateřská škola "Rosnička" aj.

Dle výše uvedené tabulky byla asi polovina cílů zaměřena na oblast personální – tzn. navýšení personálních kapacit či metodická/vzdělávací podpora pedagogů. Přínosná je pozice školního asistenta, který se může intenzivně věnovat dětem, které potřebují individuální péči. Pomáhá s osvojováním hygienických a společenských návyků, respektováním pravidel a případně u dětí z cizojazyčného prostředí pomáhá s komunikací. V některých případech se snažili školní asistenti pracovat také s rodiči těchto dětí, ale bohužel se potýkali s jejich nezájmem. „...jsou věci, který prostě, i když se snažíte sebevíc, tak prostě nedáte, když nemaj zájem.“¹³ Po skončení projektu „Vzdělávejme společně děti předškolního věku“ někde financují školního asistenta ze Šablon, ale s nižším úvazkem. „*Ted’ ho máme ze Šablon, ale to už je zase jiná kapitola. Tam ho máme ke všem dětem, a ještě na nižší úvazek, na všechny čtyři třídy. Takže, tam už je to všechno složitější.*“¹⁴

Velice pozitivně je vnímáno nastavení sdílení informací, setkávání se s ostatními aktéry či kolegy a metodická podpora. „*Řekla bych, že nyní je to takové konkrétnější a intenzivnější, když se učitelky v rámci toho projektu zkontaktovaly, opravdu spolu mluvily, tak zjistily, že oboustranně je to velmi přínosné, že spousta věcí vyplynula na povrch, který ve škole tak nemohly vidět jako my tady.*“¹⁵

Opatření týkající se spolupráce MŠ a ZŠ jsou zastoupena v obou strategických cílech a plní se. Mateřské školy často úzce spolupracují s blízkou základní školou. Pedagogové obou zařízení sdílejí informace, společně řeší zápisy či odklady. Společně také pořádají různé akce, které seznamují děti s prostředím základní školy, učiteli a spolužáky. Školky nebo ZŠ realizují společně akce pro rodiče a děti, např. jarmarky, sportovní akce, opékání buřtů apod. Přestože jsou tyto aktivity dobrovolné, tak mezi respondenty zaznívalo, že se jich děti ze SVL rády účastní, a chodí na ně společně třeba i se sourozenci. Nicméně zájem mezi rodiči z této skupiny není příliš velký.

Dvě opatření byla zaměřena na předškolní kluby, tedy na cílovou skupinu rodiny a předškolní děti. Aktivity předškolních klubů byly zaměřeny na: aktivní komunikaci s rodiči ohledně zápisů a podmínek přijetí dětí do MŠ, práci s dětmi už ve věku tří let, propojení s MŠ – návštěvy dětí v MŠ, předávání informací mezi pedagogy a pracovníky klubů, snahu umístit děti do školek dříve než v povinném roce. Respondenti se shodují na tom, že brzké zapojení dětí ze SVL do předškolního vzdělávání jim usnadňuje přestup na základní školu. V současné době je v provozu jeden předškolní klub Člověka v tísni, který dokáže pokrýt děti ze SVL, jejichž rodiče mají zájem spolupracovat. Jelikož je dle MPI 2019-2021 stále asi 4 % dětí ve věku 3-6 let z rodin ohrožených sociálním vyloučením, které do MŠ nedocházejí a jejichž docházka je primárně závislá na možnostech a motivaci rodičů, pak je zde prostor pro navýšení terénních pracovníků, kteří by s danou cílovou skupinou pracovali. Opatření, které se zaměřovalo na práci s rodinami, se nepodařilo zcela naplnit. V rozhovorech se objevila indikace, že by bylo možné na vyhledávání dětí, které nedochází do MŠ, využít samotnou komunitu. Bylo zmíněno,

¹³ Rozhovor se zástupcem MŠ

¹⁴ Rozhovor se zástupcem MŠ zapojené do projektu „Vzdělávejme společně děti předškolního věku.“

¹⁵ Rozhovor se zástupcem MŠ zapojené do projektu „Vzdělávejme společně děti předškolního věku.“

že pokud jsou nastaveny dobré vztahy s rodiči ze znevýhodněného prostředí, jejichž dítě do MŠ dochází, pak se stane, že rodič dá vědět učitelce, že je někde v jeho blízkosti dítě, které by mělo do školky chodit. „a dokonce i maminka přišla, že nám to říkala, že tam je prostě děťátko, že tam, prostě maj tu ubytovnu, jo, svoji, a tam vlastně o sobě vědí.“¹⁶

Zároveň se mezi respondenty objevil názor, že by v motivovanosti rodičů posílat děti do školky nebo je podpořit v pravidelné docházce pomohlo navázání docházky dětí na sociální dávky.

MŠ mají také navázanou spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou, a i se speciálně pedagogickým centrem. Zástupce jedné MŠ zmiňoval, že psycholog či pracovníci SPC docházeli přímo do školky. Tato praxe byla z pohledu respondenta efektivní v přímém sdílení informací, děti i rodič byli v prostředí, které znají, a celý proces se rychleji realizoval. V rámci delegování odpovědnosti na rodiče se situace změnila a rodiče musí potřebná vyšetření absolvovat s dětmi přímo v PPP či SPC. Což může komplikovat situaci v tom, že rodiče situaci neřeší a odkládají vyšetření či vyzvednutí zprávy.

Statutární město Liberec od roku 2017 zavedlo pro zápisy do mateřských škol podpůrný webový portál. Hlavní úlohou tohoto systému je zajistit informovanost zákonných zástupců i transparentnost zápisů do mateřských škol zřizovaných SML a zjednodušit jeho průběh. Vedle tohoto poslání systém umožňuje snížit administrativní složitost zápisů a poskytuje zpětnou vazbu pro město i veřejnost (přehled MŠ 2019/2020 – str. 5).

Tabulka 6 - Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění – strategický cíl 2

STRATEGICKÝ CÍL 2	Žáci absolvují povinnou školní docházku za spolupráce všech aktérů přednostně v hlavním vzdělávacím proudu podporování v úspěchu v adekvátně dimenzovaných (personálně, finančně, odborně, metodicky vedených) školách (zvláště základních).
SPECIFICKÝ CÍL 2.1	Od školního roku 2017/2018 jsou žáci ve věku povinné školní docházky soustavně podporováni v úspěšnosti při vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu, zvláště 10 % z celkového počtu žáků z odlišného kulturního prostředí nebo s odlišnými životními podmínkami (tj. asi 900 žáků)
Aktivita / indikátor	Vyhodnocení
2.1.1. Podpora školních poradenských pracovišť ve zprostředkující a koordinující roli směrem k dalším subjektům vzdělávání v komunitě (PPP, logopedická péče, OSPOD, NNO, lékař atd.). Školy v Liberci pilotně ověří pozici koordinátor inkluze ve škole. Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami Indikátor: minimálně celkově: 5,5 úvazku při ZŠ. Zdroje: OP VVV	Koordinátor inkluze na 26 ZŠ (37 osob na DPP nebo DPČ výše úvazku od 0,1 do 0,4). Projekt „Férové školy v Liberci“. Plnění: Splněno

¹⁶ Rozhovor s se zástupcem MŠ

2.1.2. Školy v Liberci disponují od roku 2017 pozicemi školní asistent (minimálně 0,5 úvazku). Odpovědnost: školy Indikátor: minimálně celkově 11,5 úvazků při ZŠ Zdroje: Šablony	Nepodařilo se zjistit přesné počty úvazků školních asistentů působících na jednotlivých ZŠ ¹⁷ .
2.1.3. Od roku 2017 se 10 asistentů (4 školní a 6 asistentů pedagoga) v ZŠ vzdělává v programech zvyšování úrovně kompetencí. Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami Indikátor: 10 asistentů se vzdělává Zdroje: OP VVV	Dle revize MPI v PPP Liberec – metodická setkání asistentů (10. 1. 2018, 2. 5. 2018) ¹⁸ Během roku 2020 některá setkání z důvodu vyhlášení nouzového stavu zrušena. Dále byly realizovány odborné workshopy a svépomocná skupina pro asistenty pedagoga. Projekt „Férové školy v Liberci“. Účast na jednotlivých setkáních dle časových možností asistentů pedagoga. 6-12 zapojených AP. Plnění: Splněno
2.1.4. Pedagogové ZŠ si vyměňují zkušenosti z praxe při vzdělávání žáků se SVP s pedagogy z jiných ZŠ. Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami. Indikátor: Minimálně 27 zapojených pedagogů ZŠ Zdroje: OP VVV	Dle revize MPI od 1. 7. 2017 působí na ZŠ 34 koordinátorů inkluze. V období 2018-2019 proběhlo min 8 schůzek koordinátorů inkluze. 6 workshopů pro asistenty pedagogů a školních asistentů – sdílení dobré praxe. Projekt „Férové školy v Liberci“ Plnění: Splněno
2.1.5. Pedagogové ZŠ spolupracují s pedagogy MŠ a úspěšně vedou děti se SVP k začleňování do hlavního proudu základního vzdělávání Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami Indikátor: minimálně 13 zapojených pedagogů ZŠ Zdroje: OP VVV	Dle dokumentu „Přehled ZŠ v Liberci a kritéria jejich srovnání“ je 19 ZŠ ve spolupráci s MŠ. Příklady společných aktivit: návštěvní dny pro MŠ, účast v hodinách/společná výuka, žáci ZŠ organizují akce pro MŠ, klub předškoláků, workshopy v MŠ aj. Projekt „Férové školy v Liberci“. Plnění: Splněno
2.1.6. Město jako zřizovatel podporuje zdravý životní styl a od školního roku 2017/2018 přispívá na zajištění standardního stravování žáků se SVP. Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami Indikátory: minimálně 130 žáků se SVP podpořeno ročně Zdroje: MŠMT (např. WOMEN FOR WOMEN, o.p.s.) MPSV (Liberecký kraj)	Dle dokumentů „Přehled ZŠ v Liberci a kritéria jejich srovnání“ - Příspěvky na stravování žáků ZŠ ohrožených sociálním vyloučením prostřednictvím WOMEN FOR WOMEN, o.p.s., dotační titul Potravinová pomoc, Drab Foundation – nadační fond: 2017/122 žáků, 2018/105 žáků, 2019/138 žáků podpořeno. Plnění: Splněno
2.1.7. Od roku 2017 bude minimálně 150 žáků účastníkem kroužků s činnostmi, při kterých jsou rozvíjeny prosociální, kognitivní a emoční dovednosti Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami	Ve školním roce 2017/2018 bylo lektorováno 14 kroužků na 8 školách s hodinovou dotací 17 hodin/ týden. Kroužků se účastnilo 163 žáků a z tohoto počtu patřilo 39 dětí ze socioekonomicky znevýhodněného a současně kulturně odlišného prostředí. V novém školním roce

¹⁷ Jednotlivé ZŠ realizují projekty zaměřené na osobnostně profesní rozvoj pedagogů, personální podporu, společné vzdělávání žáků, v rámci kterého financují školní asistenty, školní speciální pedagogy či speciální pedagogy, např. „Každý může být úspěšný II“, reg.č.CZ.02.3.X/0.0/0.0/18_063/0008665, „Inkluze ve škole“, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_022/0004729, „Klíč k dalším dovednostem II“, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/18_063/0012479.

¹⁸ Např. realizace projektu „Personální a materiálové zkvalitnění činnosti DDM Větrník, Liberec“, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/18_063/0011992, 2019-2021. Cílem projektu je zlepšit práci pedagogů DDM Větrník prostřednictvím personální podpory školními asistenty, nabídnout pedagogům profesní vzdělávání a v rámci tandemového vedení volnočasových kroužků jim umožnit další profesní růst.

Indikátory: minimálně 150 žáků účastníkem kroužků. Zdroje: OP VVV	2018/2019 bylo otevřeno 13 kroužků na 7 školách opět s hodinovou dotací 17 hodin / týden. Do kroužků je přihlášeno 161 žáků. Dle výroční zprávy DDM Větrník v 2019/2020 – 15 kroužků, 177 klientů v rámci projektu „Férové školy v Liberci“. Plnění: Splněno
2.1.8. Od roku 2017 bude zajištěna metodická podpora pro pedagogy ZŠ pro oblast práce s dětmi z odlišného kulturního prostředí nebo s odlišnými životními podmínkami. Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami Indikátory: metodická podpora pro minimálně 12 pedagogů ZŠ. Zdroje: OP VVV	Podpůrná poradenská skupina pro asistenty pedagoga a školní asistenty „Na Férovku!“, první setkání 12/2018. Dále metodická podpora AP a ŠA dle potřeb škol, kdy asistenti pedagoga mají k dispozici odborníka, který jim aktivně naslouchá a pomáhá řešit profesní problémy přímo v terénu. Metodická setkávání koordinátorů inkluze. Projekt „Férové školy v Liberci“. Plnění: Splněno
2.1.9. NNO nově zajišťuje pro žáky 4.-9. tříd ZŠ, či pro žáky 1.-4. ročníků SŠ programy kariérního poradenství (povinně 40 hodin bagatelní podpory). Odpovědnost: NNO ve spolupráci se školami Indikátory: 10 žáků individuálně podpořených Zdroje: OP VVV	Aktuální informace se nepodařilo zjistit.
2.1.10. Úřad práce Liberec (případně NNO) a příspěvkové organizace zajišťují pro žáky 4.-9. tříd ZŠ (případně SŠ) doplňkové programy kariérního poradenství. Odpovědnost: ÚP (případně NNO) ve spolupráci se školami Indikátory: 1050 podpořených žáků ročně. Zdroje: Státní rozpočet, případně OPZ	Aktuální informace se nepodařilo zjistit. Dle revize MPI Člověk v tísni od 1. 9. 2017 podpořil 17 žáků většinou SŠ. ÚP od 1. 9. 2017 podpořil 1 308 žáků ZŠ
2.1.11. Ve školním roce 2016/2017 (září-prosinec/2016) proběhne se strany SML pilotní program kariérního rozvoje založený na získávání zkušeností žáků přímo v prostředí firem. Jedná se o ZŠ Kaplického a ZŠ Česká, určeno pro 5.-9. ročníky. Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami a zaměstnavateli Indikátory: 500 podpořených žáků. Zdroje: SML	Dle revize MPI Pilotním projektem Kariérové poradenství prošlo ze ZŠ Kaplického: 157 žáků ZŠ Vesec: 498 žáků, 146 rodičů, 132 pedagogů (exkurze, poradenství pro rodiče, ukázkové hodiny, semináře pro pedagogy). Projekt KaPo – AABYSS ve spolupráci se statutárním městem Liberec. Plnění: Splněno
2.1.12. Od roku 2017/2018 působí na 17 ZŠ v Liberci kariérový poradce. Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami Indikátory: na 17 ZŠ v Liberci působí kariérový poradce v celkové výši úvazku 4,9. Zdroje: OP VVV	Z projektů „Férové školy v Liberci I a II“ jsou dlouhodobě (5,5 roku) financovány pozice kariérového poradce na všech 26 zapojených ZŠ. Úvazků je celkem cca 6, rozdělených na malé části pro všechny školy. Plnění: Splněno
2.1.13. Od 2017/2018 si kariérní poradci vzájemně předávají zkušenosti a zvyšují úroveň svých kompetencí. Např. schůzky, semináře, workshopy, návaznost na projekt SML 2. 1. 11. Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami Indikátory: kariérní poradci minimálně 15 ZŠ mezi sebou spolupracují Zdroje: OP VVV	Aktivita pro pedagogy: semináře, setkávání s odborníky a personalisty, kulaté stoly – předávání zkušeností. Metodická podpora – metodika pro KP – Kariérovým poradenstvím k volbě povolání – zaměřená hlavně na práci s cílovou skupinou (EDUCA QUALITY). Projekt „Férové školy“ v Liberci.

	Plnění: Splněno
2.1.14. Od 2017/2018 probíhají workshopy mezi zaměstnavateli a žáky 4.-9. tříd ZŠ v zájmu propojování světa „školy“ a světa „práce“. Zapojeno bude alespoň 18 škol a aspoň pět zaměstnavatelů. Odpovědnost: SML ve spolupráci se školami Indikátory: workshopů se účastní alespoň 18 škol a aspoň pět zaměstnavatelů Zdroje: OP VVV	Exkurze/workshopy realizovány ve firmách, středních školách (lokomotivní depo, Nemocnice Liberec, Centrum Babylon Liberec apod.). Zapojeno 25 škol, 35 pedagogů, podpořeno 200 žáků. Projekt Příprava na inkluzivní trh práce D.R.A.K. ¹⁹ Projekt „Férové školy v Liberci“. Plnění: Splněno
2.1.15. Od roku 2018 je v Liberci zaveden funkční systém včasné intervence, následně jsou pořádány rodinné a případové konference. Odpovědnost: SML ve spolupráci s aktéry Indikátory: zaveden funkční systém včasné intervence (prostřednictvím programu na PC) Zdroje: SML, jiné zdroje	Opatření 2. 1. 15. bylo na návrh pracovní skupiny zrušeno, protože není v kompetenci resortu školství. Systém včasné intervence není zaveden. Nahradiť dosavadní spisový systém jiným nebylo ze strany OSPOD podporováno – vysoká náročnost na realizaci. Plnění: Nesplněno
Opatření 2.1.15. V MPI 2019-2021 zrušeno	
2.1.16. Od roku 2018 je v Liberci zaveden funkční systém včasné intervence, následně jsou pořádány rodinné a případové konference. Aktéři: OSPOD, ŠPZ, škola, NNO, lékař atd.). Aktivita: např. koordinační schůzky, odborná školení, sdílení dobré praxe s jiným úřadem. Odpovědnost: SML ve spolupráci s aktéry Indikátory: zaveden funkční systém včasné intervence založený na spolupráci aktérů Zdroje: OP VVV	Od 1. 9. 2017 realizováno průběžně podle metodik MŠMT nebo MPSV (35 výchovných komisí, 11 případových konferencí). Rodinné konference se nerealizují, nahradily je výchovné komise, které řeší problematiku situace v ohrožených rodinách na školách, kam jsou zváni i zástupci OSPOD, pokud je potřeba. Opatření v kompetenci ZŠ projekt „Férové školy v Liberci“ toto opatření podporuje prostřednictvím metodického vedení koordinátorů inkluze a sdílení dobré praxe mezi nimi. Plnění: Částečně splněno
Opatření 2.1.16. V MPI 2019-2021 zrušeno Nové opatření: II.1.3.4. Školy realizují výchovné komise, popř. se účastní případových konferencí OSPOD. Aktéři: OSPOD, ŠPZ, škola, NNO atd.).	
2.1.17. Od roku 2017 bude zřízena pozice koordinátora inkluze pro SML, např. formou spolupráce s vytipovanou ZŠ Odpovědnost: SML ve spolupráci s aktéry Indikátory: pozice koordinátor inkluze SML na 1,0 úvazek Zdroje: OP VVV	Od 1. 7. 2017 byla zřízena sdílená pozice koordinátor inkluze pro obec nástup 10/2017 – úvazek 0,7. Projekt „Férové školy v Liberci“. Od 1. 7. 2020 koordinátor inkluze pro obec na 1 úvazek. Plnění: Splněno
2.1.18. Od roku 2017 bude zřízena pozice metodik asistentů (pedagoga a školních) pro SML, např. formou spolupráce s vytipovanou ZŠ. Odpovědnost: SML ve spolupráci s aktéry Indikátor: pozice metodik asistentů SML na 1,0 úvazek Zdroje: OP VVV	Od 1. 7. 2017 byla zřízena sdílená pozice metodik asistentů pedagoga a školních asistentů – úvazek 0,5. Projekt „Férové školy v Liberci“. Od poloviny roku 2020 je 1 úvazek z projektu rozdělen mezi pět učitelů ZŠ (vždy 0,2 úvazku) na pozici Metodik AP a ŠA.

¹⁹ reg. č. CZ.02.3.62/0.0/0.0/16_037/0004417, Termín realizace: 1.10.2017 – 30.9.2020,

	Každá z nich má na starosti metodické vedení AP a ŠA z několika ZŠ. Plnění: Částečně splněno
2.1.19. Zaměstnanci úřadu a SML zřizovaných škol či školských zařízení pojedou na studijní stáž do zahraničí sdílet přístupy zřizovatelů a vedení škol k začleňování dětí a žáků se SVP. Odpovědnost: SML ve spolupráci s aktéry/ASZ Indikátory: studijní stáž pro 12 osob do vybrané lokality (úřad, školy) Zdroje: OP VVV	Ze strany ASZ nabídnut nižší počet míst. 4 osoby na stáži v zahraničí (3x Skotsko, 1x Portugalsko) Plnění: Částečně splněno
2.1.20. Informační a osvětová kampaň Odpovědnost: SML ve spolupráci s aktéry Indikátory: letáky, brožury Zdroje: OP VVV	Průběžně informace o inkluzivním vzdělávání v Libereckém Zpravodaji a v blogu náměstka pro školství, sociální věci a kulturu na webových stránkách SML. V prosinci 2017 byl vydán pro veřejnost informační leták „Inkluze“ v počtu 5 000 kusů. Brožura pro veřejnost „Kvalitní inkluzivní vzdělávání v Liberci“. Projekt „Férové školy v Liberci“. Plnění: Splněno
2.1.21. Podpora odborné veřejnosti v oblasti inkluzivního vzdělávání (např. semináře). Odpovědnost: SML ve spolupráci s aktéry Indikátory: semináře podle potřeb SML Zdroje: OP VVV	Veřejné setkání 28. 3. 2017 (ASZ), veřejné setkání 29. 5. 2019 (ASZ), semináře pro koordinátory inkluze ZŠ v Liberci, pro koordinátory inkluze pro obec v Praze (ASZ), seminář s OSPOD 13. 2. 2018, seminář Emoce ve škol. prostředí 12. 6. 2018. Projekt „Férové školy v Liberci“. Plnění: Splněno

Po revizi MPI v roce 2018 byla do MPI 2019-2021 doplněna ke strategickému cíli 2 tato opatření (ostatní ponechána, pokud výše není uvedeno jinak):

- II.1.2.6. Zvyšování profesních kompetencí pedagogů prostřednictvím zavádění nových metod zaměřených na inkluzi
- II.1.2.7. Aktivita s prvky podporujícími sociální a osobnostní rozvoj, organizované pro pedagogické pracovníky a další pracovníky podílející se na vzdělávání dětí a žáků

Shrnutí:

V rámci druhého strategického cíle v MPI 2016-2019 bylo definováno 21 aktivit/opatření. Z toho **8 aktivit bylo zaměřeno na personální kapacitu**, ať již se jednalo o zvýšení kapacit, vzdělávání či metodickou podporu. Většina těchto opatření byla realizována a v souladu se strategickým cílem jsou žáci podporováni v úspěšnosti při vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu.

Dle prostudovaných materiálů a informací z terénního šetření lze říct, že je dobře nastaven systém koordinovaného přístupu k inkluzivnímu vzdělávání. Koordinátor inkluze pro obec zastřešuje koordinátory inkluze na školách. Poskytuje jim poradenství, metodickou podporu, organizuje platformy pro sdílení, navazuje spolupráci s dalšími aktéry, seznamuje s platnou legislativou, informuje o metodických materiálech a seminářích. Koordinátor inkluze na škole

pak pracuje v rámci školního poradenského pracoviště, eviduje a podporuje žáky se SVP. V případě potřeby spolupracuje s rodiči, asistenty pedagoga, pedagogicko-psychologickou poradnou a dalšími aktéry. Přináší do školy informace ze společných schůzek a workshopů zaštiťovaných koordinátorem inkluze pro obec a pomáhá učitelům s problematikou inkluzivního vzdělávání. Na základě dotazníkového šetření mezi řediteli ZŠ z konce roku 2018, který realizovalo město Liberec, a jehož výsledky jsme měli pro potřeby evaluace k dispozici, vyplývá, že je tato pozice hodnocena pozitivně, je pro školu přínosem a kolem 80 % respondentů (N=26) by podpořilo existenci této pozice i po skončení projektu „Férové školy v Liberci“.

Dle dat MŠMT se výrazně navýšily počty úvazků asistenta pedagoga. Tato pozice je školami vnímána jako velice přínosná, přestože na začátku panovaly mezi pedagogy jisté obavy ze zapojení další osoby do vyučování ve třídách. *„Asistent pedagoga, a pokud je opravdu jako šikovný ještě a má rád děti a má to vzdělání a ví, co s nimi má dělat, tak je to určitě jako pozice, která by měla být jako hodně natlačená dopředu.“*²⁰ Dle respondentů v průběhu let došlo k výraznému zlepšení na pozicích asistenta pedagoga, kdy díky metodické podpoře a vzdělávání se zvýšily jejich kompetence. Školy dle potřeby využívají pozice školního asistenta pedagoga, který do jisté míry doplňuje práci asistenta pedagoga. Financování školních asistentů je pro školy komplikací. Asistenta pedagoga není možné financovat z prostředků OP VVV. Školního asistenta z OP VVV financovat lze, ale na úkor jiných potřebných aktivit či pozic, a zároveň školní asistent nemá status pedagogického pracovníka, což ho omezuje např. v oblasti profesního rozvoje. *„Když bohužel ty projektové šablony byly v tomhle případě udělány nešťastně, protože zrovna ten školní asistent má být pedagogický pracovník, který ale není pedagogický pracovník. Měl by mít pedagogické vzdělání, ale nebýt pedagog. Protože kdybych měl někoho, kdo by byl jenom školní asistent, tak by s těmi žáky nemohl samostatně fungovat. Takže v tuhle chvíli, kdy to je kombinovaná funkce, že to je asistent pedagoga a zároveň školní asistent, tak se těžko rozlišuje, kdy kterou funkci dělá. Ale z hlediska legislativy a toho, že může s tím žákem pracovat individuálně, buď pod vedením učitele, nebo proškoleného speciálního pedagoga, tak je naprosto v pořádku a může s ním spolupracovat. Legislativně to bylo trochu nešťastně uchopeno v těch Šablonách. Byl to takový kočkopes.“*²¹ Dále bylo v rozhovoru zmiňováno zvažované financování asistenta pedagoga či speciálního pedagoga ze strany MŠMT, resp. jejich zastoupení na školách dle velikosti školy. To bylo ze strany respondenta vnímáno *„jako nespravedlivé a mělo by se to odvíjet od počtu hodin pedagogické intervence“*²².

Školy dále poptávají pozici speciálního pedagoga a také psychologa. Na některých školách by ocenili psychologa na plný úvazek, který by mohl s žáky pracovat nejen individuálně, ale mohl by také řešit situace v rámci kolektivu, např. skupinovou dynamiku ve třídě apod. Ojediněle zazněla poptávka po sociálním pedagogovi, který by mohl více pracovat i s rodiči žáka.

²⁰ Rozhovor zástupce ZŠ

²¹ Rozhovor zástupce ZŠ

²² Rozhovor zástupce ZŠ

Respondenti zmiňovali, že pokud je identifikován nějaký problém, tak jeho vyřešení trvá i několik měsíců. V rozhovorech zazněla myšlenka založení odborného centra, které by sdružovalo speciální pedagogy, psychology či sociální pedagogy, mělo by navázanou spolupráci se školami a v případě potřeby by vždy na omezenou dobu daný odborník na škole působil, dokud by se situace nestabilizovala. Také by poskytovali podporu rodinám těchto dětí. Tato myšlenka také souvisí s tím, že dle respondentů (a vyplývá to i z MPI 2019-2021) nejsou na školách odborníci na práci s autistickými dětmi či hraniční psychiatrickou diagnózou a s těžkými poruchami chování. *„Třeba se zrovna řešilo, že jsou asi čtyři děti s poruchami autistického spektra, se kterými neumí nikdo pracovat na těch školách. Nemáme tam ty odborníky. Zdaleka ne v každé té třídě je speciální pedagog. A teď si vezměte, že se každému z nich přiřadí na půl až celý úvazek asistent, což stojí nemalé peníze. Kdyby ti žáci, pokud je to specifická porucha učení, může jich být až 14 ve třídě. Což znamená, místo 10 úvazků asistenta tam dám jednoho speciálního pedagoga, který bude mít dvojnásobnou mzdu než ten asistent, ale ty děti dostanou veškerou péči odbornou“.*²³

Z rozhovorů byla patrná jistá frustrace, že veškeré snahy školy a jejich pracovníků o to, aby žák dobře zvládl standardní vzdělávací proces a dokončil i středoškolské vzdělání, troskotají díky vlivu rodiny. *„A podařilo se nám, za pomoci jedné paní asistentky žáka, který byl slabozraký, koupili jsme mu speciální lavici, tenkrát se na to udělala akce, že jsme vybírali, ještě se sbírala nějaká víčka, ten přenos, to že žáci, tím že sbírají víčka, tak pomáhají tomu žákovi slabozrakému na speciální lavici. A paní asistentka si získala důvěru jeho, i rodiny. A rozhýbala ho, takže žák začal fungovat a z těch čtyřek, v té sedmé, osmé třídě, tak prostě měl trojky, vesměs a někdy měl ambice, prostě nechtěl dostat trojku, čtyřku, chtěl třeba dvojku. Byla tam poměrně pozitivní zpětná vazba, a i rodina si chválila tu spolupráci, protože by nemohla poskytnout to, co bylo. A dopadlo to tak, že teď je v 9. třídě a pod vlivem rodiny si nakonec vůbec nepodával přihlášku na střední školu. Protože má důchod a rodina z něj žije, celá“.*²⁴ Aktuálně probíhá snaha na PS sociální začleňování a zaměstnanost v rámci platformy Regionální stálá konference Libereckého kraje otevřít téma předčasných odchodů. Zástupci MAS Frýdlantsko zpracovali přehled bariér, které se na situaci podílejí, přičemž odlišný hodnotový systém rodiny je jednou z nich.

Dalších 6 opatření se týkalo kariérového poradenství. Na školách působí kariérový poradce, který pomáhá žákům při rozhodování o volbě střední školy, profesní přípravy a volbě povolání. Zabývá se např. testováním žáků k volbě povolání, informační a poradenskou činností při volbě povolání, individuálním a skupinovým poradenstvím, spoluprací s Úřadem práce, středními školami a zaměstnavateli. Metodické vedení kariérových poradců zajišťovala společnost EDUCA QUALITY, která získala spolu s městem Liberec Národní cenu kariérového poradenství 2019. V rámci kariérového poradenství je snaha rozšířit dětem obzory a přiblížit jim různé profese a studijní obory prostřednictvím exkurzí, workshopů s praktickými ukázkami, kdy jsou děti zapojovány do konkrétních činností. To jim umožní udělat si lepší představu o

²³ Rozhovor zástupce ZŠ

²⁴ Rozhovor zástupce ZŠ

tom, co daný obor obnáší a vyzkouší si, zda by je daná oblast bavila. V rámci exkurzí a workshopů se osvědčila účast v menších skupinkách cca 12 dětí, které pak mají možnost se aktivně zapojit. Dále se také řeší testování žáků v oblastech vědomostí, schopností, typologie osobnosti apod. Výsledkem tohoto systematického přístupu by mělo být, že si žák vybere střední školu, která pro něj bude vhodná a bude ho bavit a tím se zvýší šance na úspěšné dokončení středního stupně vzdělávání. Dále se osvědčilo zapojení dětí již od 5. třídy, případně i dětí na prvním stupni. V rámci tohoto projektu byla také vytvořena databáze spolupracujících firem a zaměstnavatelů. Vyhodnocení této aktivity se připravuje.

Jistý prostor pro zlepšení by mohl být v systematictější práci s dětmi na základě informací zjištěných z testů, aby se ještě více v průběhu ZŠ rozvinuly jejich silné stránky nebo případně posílily stránky slabší.

DDM Větrník realizoval v rámci projektu „Férové školy v Liberci“ kroužky pro děti na 8 základních školách. Organizace kroužků probíhá ve škole, místní učitelé kroužky vedou a DMM Větrník na sebe bere metodickou podporu, financování a administrativu s tím spojenou. V rámci projektu je jim umožněn nákup materiálu pro daný kroužek a občerstvení pro děti. Tyto aktivity pomáhají dětem ze znevýhodněného prostředí vyzkoušet si věci, ke kterým jinak nemají přístup. Tematicky jsou kroužky zaměřeny např. na komunikaci, na osvojení si slušného chování, sebeuvědomování, mezilidské vztahy, respekt k druhým či rozpoznání a obranu proti manipulaci a šikaně.

Dle zjištění z terénu je nastavena dobrá spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou a speciálně pedagogickými centry. V rozhovorech se objevil povzdech nad tím, že jsou tato pracoviště velice přetížená a pracovníci mají omezený prostor chodit přímo do škol.

Ambivalentně je vnímaná spolupráce s OSPOD. Na některých školách je spolupráce hodnocena jako dobrá. Jsou navázány úzké kontakty a pracovnice OSPOD v případě potřeby navštíví rodinu a obtížnou situaci se podaří vyřešit. Na některých školách ji hodnotí hůře. Mají pocit, že konají s velkým časovým odstupem, nesdílejí informace a požadují opakovaná písemná vyjádření školy. Opět se objevil názor, že není systémově řešeno propojení sociálních dávek či příspěvků v návaznosti na to, že rodiče neposílají děti do školy. „...*třeba jsme dohledávali rodinu, která se údajně odstěhovala, přestože jsme podali podle paragrafu 6 oznámení na OSPOD, tak nám ani nedali vědět, jestli založili spis, nezaložili spis. Říkali, že oni nemají možnost dohledávat žáka, že se máme obrátit na policii atd. Prostě věci, které si myslím, že by OSPOD řešit mohl a měl. A přitom by úplně jednoduše stačilo říct hele nevíme, pozastavit dávky a ona by někde vyplavala. Přeběhla by na nějaký úřad práce a okamžitě by se to dalo vyřešit*“²⁵. V rozhovorech se objevila indikace, že mohou nastávat složité situace, kdy je navázána důvěra mezi dítětem a školou, ale situace v rodině si vyžaduje zásah OSPOD. Průběh návštěvy, pak může situaci v rodině pro dítě ještě zhoršit a navázaný dobrý vztah s pedagogy je silně narušen. A problém se prohloubí a přetrvává.

²⁵ Rozhovor zástupce ZŠ

Zde opět vystupuje potřeba NNO/služby, která by pracovala s rodičem a dítětem komplexněji s ohledem na situaci v rodině.

Dle respondentů by pomohla větší systémová provázanost s OSPOD a možnost předávání informací. Situaci komplikuje fakt, že v rámci Magistrátu města Liberec jsou dva odbory: Odbor školství a sociálních věcí a Odbor sociální péče, který zastřešuje sociálně právní ochranu dětí a kurátorství. Prohloubení spolupráce a definování společných cílů by mohlo být přínosem.

Statutární město Liberec od roku 2018 zavedlo pro zápisy do základních škol podpůrný webový portál. Hlavní úlohou tohoto systému je zajistit informovanost zákonných zástupců i transparentnost zápisů do základních škol zřizovaných SML a zjednodušit jeho průběh. Vedle tohoto poslání systém umožňuje snížit administrativní složitost zápisů a poskytuje zpětnou vazbu pro město i veřejnost.

Tabulka 7 - Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění – strategický cíl 3

STRATEGICKÝ CÍL 3	Žáci od 6 do 15 let věku mají k dispozici širokou škálu volnočasových a zájmových aktivit
SPECIFICKÝ CÍL 3.1	V Liberci je od roku 2017 zajištěna pro žáky od 6 do 15 let široká škála volnočasových a zájmových aktivit. Nízkoprahové a některé volnočasové aktivity jsou poskytovány žákům bezplatně
Aktivita / indikátor	Vyhodnocení
3.1.1 Nadále bude zajištěn provoz všech současných NZDM v Liberci, která ročně navštěvuje minimálně 250 dětí a mládeže. Odpovědnost: LK ve spolupráci s NNO Indikátor: roční návštěva NZDM 250 dětí a mládeže. Zdroje: OP Z, státní dotace na poskytování sociálních služeb	V Liberci funguje NZDM v kleci (ČvT) a Zapes (Maják plus, z.ú.). Nenavyšuje se počet klientů, ale navyšuje se počet hodin přímé intervence klientům. Kapacity jsou na krajské město malé. Služby NZDM byly rozšířeny o některé aktivity (např. kurzy sebeobrany, nebo výstavba hřiště samotnými klienty – Maják plus). ²⁶ Dle informací ČvT ročně projde NZDM cca 80 klientů. Přesnější počty podpořených dětí se nepodařilo zjistit. Plnění: Částečně splněno
Opatření 3.1.1.v MPI 2019-2021 zrušeno. Nové opatření: III.1.1.1 Nadále bude zajištěn provoz všech současných NZDM v Liberci, která ročně navštěvuje minimálně 50 klientů z řad mládeže. III.1.1.2. Nadále bude zajištěn provoz všech současných NZDM v Liberci, která ročně navštěvuje minimálně 200 dětí.	
3.1.2. V Liberci vzniknou v roce 2017 dvě nová NZDM a bude podpořena spolupráce stávajícího školského zařízení s NNO, které poskytují certifikované programy primární prevence. Odpovědnost: LK ve spolupráci s NNO a DDM Indikátor: roční kapacita nových NZDM bude 300 klientů. Zdroje: OP Z, IROP, státní dotace na poskytování sociálních služeb	Nedostatek kapacit na realizaci projektu, nedostatečné personální obsazení, nedostatečné spolufinancování ze strany města a kraje. Nedostatek vhodných prostor. Plnění: Nesplněno
Opatření 3.1.2. V MPI 2019-2021 zrušeno. Nové opatření: III.1.2.1. V Liberci vzniknou v roce 2017 dvě nová NZDM v lokalitách ohrožených sociálně patologickými jevy (např. Fügnerova ulice, Františkov, Vratislavice)	Březen 2021: Vyhlášení dotačního titulu pro poskytovatele sociálních služeb na rok 2021.

²⁶ Motl, J. *Evaluační zpráva Liberec*, ASZ 2021.

3.1.3. Bude rekonstruováno sedm hřišť při ZŠ, která budou od roku 2019 zpřístupněna veřejnosti Odpovědnost: SML Indikátor: je rekonstruováno sedm hřišť při ZŠ. Zdroje: IROP	Zatím se nepodařilo zajistit finanční zdroj.
Opatření 3.1.3. V MPI 2019-2021 zrušeno. Nové opatření: III.1.2.2. Zmapovat rozmístění hřišť u ZŠ v Liberci, která jsou ve špatném stavu a zároveň v oblasti, kde není zajištěno smysluplné a bezplatné trávení volného času. III.1.2.3. Hledat zdroje na obnovu vybraných hřišť. Hledat zdroje na provoz a plat správce opravených hřišť u ZŠ.	
3.1.4. Do roku 2018 dojde k úpravě brownfields a dalších nevyhovujících ploch v centru města na volnočasové plochy a relaxační zóny Odpovědnost: SML Indikátor: grafický výstup – plány konkrétních lokalit. Zdroje: SML	V revizi MPI na návrh pracovní skupiny zrušeno, protože není v kompetenci resortu školství. Plnění: Nesplněno
3.1.5. Od roku 2017 bude posílena pozice protidrogového koordinátora města Odpovědnost: SML Indikátor: stanovení pracovního úvazku protidrogového koordinátora na 0,5 v roce 2017 Zdroje: SML	Mgr. Adéla Sochůrková – část úvazku věnovaná protidrogové koordinaci – výše úvazku pro jednotlivé agendy není stanovena. ²⁷ Plnění: Částečně splněno
3.1.6. Od školního roku 2017/2018 je v rámci sociálních služeb (NZDM, eventuálně formou SAS) doučováno 80 žáků v každém školním roce Odpovědnost: LK ve spolupráci s NNO a školami Indikátor: doučováno 80 žáků v každém školním roce Zdroje: OP Z, státní dotace na poskytování sociálních služeb	Možnosti doučování poskytuje Člověk v tísni, V-klub při DDM Větrník, Maják o.p.s., Komunitní centrum Kontakt Liberec. Člověk v tísni v roce 2017 doučováno 10 klientů. MAJÁK v roce 2017 doučováno celkem 21 klientů z nich 20 v kategorii mladších 15 let. Celkem 25 podpořených. Dle výroční zprávy 2019 Kontakt Liberec – doučování zaměřené na žáky 1. stupně podpořeno 15 dětí. Plnění: Částečně splněno
V MPI 2019-2021 změněna odpovědnost: SML ve spolupráci s NNO a školami	
3.1.7. Od školního roku 2017/2018 je v rámci vzdělávacích služeb doučováno 40 žáků po dobu projektu Odpovědnost: SML ve spolupráci s NNO, školami a školskými zařízeními Indikátor: doučováno 40 žáků po dobu projektu Zdroje: OP VVV	Člověk v tísni: doučování v rodinách ve spolupráci se školami, např. ZŠ Švermova, ZŠ Barvířská, ZŠ 5. května... Člověk v tísni: realizováno z OP VVV projekt K.O.Z.A. ²⁸ , od 1. 7. 2017 projekt „Férové školy v Liberci“ – celkem 40 žáků. Plnění: Splněno

²⁷ Motl, J. *Evaluační zpráva Liberec*, ASZ 2021.

²⁸ Reg.č.CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000176, K.O.Z.A. - Kooperace, Otevřenost, Zájem, Adaptace, realizace 2016-2019

3.1.8. Od školního roku 2017/2018 je 15 rodičů zapojeno do zážitkových aktivit se žáky. Odpovědnost: NNO, školy Indikátor: 15 rodičů zapojeno do zážitkových aktivit Zdroje: OP VVV	Viz dokument „Přehled ZŠ v Liberci a kritéria jejich srovnání min. 15 ZŠ pořádá besedy pro rodiče a ukázkové hodiny, 16 ZŠ pořádá také jiné akce s cílem zapojení rodičů. Zda se skutečně zapojilo 15 rodičů ze SVL se nepodařilo zjistit. Plnění: Splněno
Opatření 3.1.8. V MPI 2019-2021 zrušeno. Nové opatření: III.1.4.3. Od školního roku 2017/2018 jsou rodiče zapojeni do zážitkových aktivit se žáky. III.1.4.4. Od školního roku 2017/2018 jsou pro rodiče pořádány workshopy o důležitosti vzdělávání.	Dle výroční zprávy 2019 Komunitního centra Kontakt Liberec bylo realizováno 30 workshopů, 110 zapojených osob. ²⁹
3.1.9. Informační a osvětová kampaň Odpovědnost: Realizátor SML ve spolupráci s dalšími aktéry Indikátor: letáky, brožury Zdroje: OP VVV	Průběžně informace o inkluzivním vzdělávání v Libereckém Zpravodaji a v blogu náměstka pro školství, sociální věci a kulturu na webových stránkách SML. V prosinci 2017 byl vydán pro veřejnost informační leták „Inkluze“ v počtu 5 000 kusů probíhá distribuce. Čtvrtletník „Devadesátka“ s informacemi ze všech ZŠ v Liberci. Plnění: Splněno

Po revizi MPI v roce 2018 bylo do MPI 2019-2021 doplněno ke strategickému cíli 3 toto opatření (ostatní ponechána, pokud výše není uvedeno jinak):

- III.1.4.5. Příměstské tábory v době letních prázdnin se zaměřením na rozvoj čtenářské a matematické gramotnosti.

Shrnutí:

Ve strategickém cíli 3, který je zaměřen na volnočasové aktivity a zahrnuje 9 opatření, bylo 5 aktivit zaměřeno na práci s dětmi 6-15 let – buď v rámci NZDM nebo na doučování.

Kromě NZDM Člověka v tísní a společnosti MAJÁK funguje také V-klub u DDM Větrník, což je otevřený klub pro děti a mládež, kde mohou trávit volný čas. Do jisté míry může pomoci odhalit děti, které by následně mohly využít služby nízkoprahových klubů. V-klub má sociálního pedagoga, kterého získal ze Šablon a umožňuje jim to více nabízet klientům sociální poradenství. Také zde probíhá doučování a je navázána spolupráce s Člověkem v tísní a společností MAJÁK. Propojení NZDM na školy a další aktéry pomáhá odhalovat záškoláctví. „*Třeba jsme tam řešili záškoláctví, děti přišly k nám a při tom ve škole nebyly, takže jsme to s paními učitelkami řešili, dítě řeklo, že je nemocné a ve skutečnosti u nás tam je volný čas i ráno, takže i takové věci.*“³⁰

Organizace Člověk v tísní doučuje děti v rodinách, což je založeno na dobrovolnosti, tzn., že musí být ochota ze strany rodiny spolupracovat. Úskalím je navázání spolupráce a ochota rodičů se zapojit. Pro rodiny je to náročné v tom, že musí být připraveny na návštěvu každý týden cca na dvě hodiny, a to zejména v případech, kdy rodiče nemají vzdělání svých dětí jako

²⁹ <https://ksk-liberec.cz/dokumenty/>

³⁰ Rozhovor zástupce organizace

prioritu (sami mají nízké vzdělání, řeší existenciální problémy apod.). Dle jednoho respondenta by bylo řešením nastavit školský systém tak, aby děti učením doma mohli trávit co nejméně času. Doučování, které nabízí organizace Člověk v tísni, probíhá formou hry, aby to děti bavilo a získaly ke vzdělávání a škole pozitivní vztah.

Nepodařilo se vybudovat další dvě nová NZDM, kdy je dle respondentů nedostatečná finanční podpora ze strany města a kraje, ale také nedostatek personálních kapacit na realizaci projektu. Potřeba stále trvá.

Strategický cíl 4, který byl zaměřen na úspěšné dokončení středního stupně vzdělávání se zapojením všech aktérů, se nepodařilo naplnit. Při revizi MPI byl přeformulován na „Maximální počet žáků základních škol za spolupráce všech aktérů pokračuje na středním stupni vzdělání“. Z dokumentu Přehled základních škol zřizovaných statutárním městem Liberec a kritéria jejich srovnání (školní rok 2019/2020) je patrné, že všechny základní školy realizují nějaké aktivity ve spolupráci se SŠ, např. exkurze, workshopy se zaměstnavateli, využívají dílny nebo laboratoře SŠ, besedy s učiteli apod. V tomto směru pomáhá žákům ZŠ i kariérové poradenství, které pracuje s předpokladem, že správným výběrem SŠ se zvýší šance na její úspěšné dokončení.

Přestože jsme se tomuto cíli hlouběji nevěnovali, tak z realizovaných rozhovorů lze indikovat dva problémy v procesu přechodu na SŠ. Jedním je samotný výběr školy a podání přihlášky, což se snaží řešit kariéroví poradci ve spolupráci s koordinátory inkluze či dalšími aktéry. Druhým problémem je, aby se žák na škole udržel a dokončil ji, zde se naráží na nedostatečnou podporu žáka, kde chybí podobné systémové nastavení jako na základních školách. Prostor pro rozvoj je v systematictější podpoře žáků na SŠ, např. zřízením pozice koordinátor inkluze, která se na základních školách osvědčila. Nicméně je zde i důležitý vliv rodiny, která nemusí dítě v tomto stupni vzdělávání podporovat či ho dokonce odmítat.

7. Zhodnocení rizik při plnění cílů (obecná rizika i konkrétní rizika v řešené lokalitě)

Ze SWOT analýzy uváděné v MPI 2016-2019 vyplynuly hrozby, které jsou uvedeny v následující tabulce. V MPI 2019-2021 byla na základě revize identifikována další hrozba uvedená na posledním řádku tabulky. Většina hrozeb do jisté míry stále přetrvává. Na základě rozhovorů byla identifikována další hrozba, která může významně ovlivnit úspěšnost dětí ve standardním vzdělávacím proudu, a tou je nedostatečné zapojení a spolupráce rodičů, resp. jejich motivovanost a začlenění vzdělávání svých dětí mezi své priority.

Tabulka 8 - Hrozby definované v MPI 2016-2019

Definované hrozby	Stav
Zamítnutí grantových žádostí, nedostatečná finanční a materiální podpora	Hrozba trvá především v oblasti sociálních služeb zaměřených na práci s rodinou a dětmi. A při zřizování NZDM.
Nedostatek specialistů a odborných pracovníků na trhu práce (speciální pedagogové, psychologové, asistenti pedagoga)	Stále trvá.
Nejistota plynoucí z nově zaváděných legislativních změn	Stále trvá.
Nepochopení inkluzivních opatření	MPI se snaží tuto hrozbu eliminovat vzděláváním pedagogických pracovníků. Město komunikací s veřejností.
Krajský akční plán (KAP) – inkluzivní vzdělávání se nestalo prioritou Libereckého kraje na následující tři roky	Hrozbu částečně eliminuje realizace projektu „Naplnění krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání Libereckého kraje II“, reg.č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_078/0017282 ³¹
Nepřipravenost všech aktérů na realizaci procesů inkluze	MPI se tuto hrozbu snaží postupně eliminovat vzděláváním, metodickým vedením, koordinací.
Neschopnost se přizpůsobit novým metodám práce	MPI se tuto hrozbu snaží postupně eliminovat vzděláváním, metodickým vedením, koordinací.
Neochota akceptovat změny	MPI se tuto hrozbu snaží postupně eliminovat vzděláváním, metodickým vedením, koordinací.
Přetížení ze zvyšujících se nároků a syndrom vyhoření pedagogů a pracovníků školských poradenských zařízení	MPI se tuto hrozbu snaží částečně eliminovat posilováním pozice koordinátor inkluze, kariérovýporadce apod.
Nedostatečná kapacita dalších zapojených aktérů (NNO, terénní pracovníci...)	Stále trvá.
Kumulace ohrožených dětí na několika málo školách, následný odliv dětí z majority na jiné školy	Tato hrozba se zatím nepotvrzuje dle více méně rovnoměrného zastoupení ohrožených dětí ve všech školách zřizovaných městem Liberec. Situace se ale může měnit.
Minimální podpora škol po linii státní správy v zavádění legislativních změn do praxe	Stále trvá. Např. umožnit školám platit personální kapacity z běžného rozpočtu (školní asistent, školní speciální pedagog, psycholog apod.)
Nedostatečná kapacita sociálně aktivizační služby na území Liberce	Stále trvá. SAS v Liberci jsou zaměřeny jen na zdravotní hendikepy 2x (D.R.A.K. a LIRA) a na cizince 1x CIC, úplně chybí SAS pro sociálně znevýhodněné.

³¹ Projekt je zaměřen na řešení problémů v oblasti rovných příležitostí ve vzdělávání, jež jsou identifikovány ve Školské inkluzivní koncepci kraje, stejně jako na snížení předčasných odchodů ze vzdělávání, a to formou vzdělávání kariérových poradců na ZŠ a také zvýšením a zefektivněním péče o nově příchozí žáky na SŠ. <https://www.tul.cz/univerzita/projekty/projekty-op-vvv/nakap-ii/>

8. Výsledný stav vzdělávacího systému a doporučení do budoucna

Klíčovým východiskem tvorby Místního plánu inkluze je koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám, který je v Metodice KPSVL³² definován jako „*zajištění adresnosti, koordinace, konzistence a synergie místních opatření sociální integrace založených na lokálních potřebách, která budou realizována prostřednictvím specifického mechanismu financování z prostředků ESIF*“. Zhodnocení výsledného stavu vzdělávacího systému se proto zaměřuje právě na ověření premis KPSVL a analyzuje, do jaké míry realizace opatření vycházejících ze strategického plánování splňuje preferované principy, jimiž je **adresnost, koordinace, konzistence, synergie**. Kromě uvedených principů je zde zhodnocen také princip **udržitelnosti, který chápeme** jako podmínku pro dlouhodobý efekt KPSVL.

8.1 Adresnost / relevance

Princip adresnosti intervence ve smyslu zacílení intervencí a koncentrace zdrojů na řešení problémů v místě jejich největšího rozsahu lze považovat za splněný. Do projektu „Férové školy v Liberci“ jsou zapojeny všechny základní školy a druhý projekt zapojil i všechny školy mateřské. Prostor je pro vytvoření dalších aktivit či opatření, která by cílila na SAS a práci s rodiči. V této oblasti je také prostor pro hlubší propojení oblasti sociální a vzdělávací, kdy by se více systematicky pracovalo nejen s žáky, ale zároveň i s jejich rodiči. Pozornost by si zasloužilo také větší propojení aktivit kraje, který by v návaznosti na MPI města ve stejném duchu podpořil i střední školy.

8.2 Konzistence

Sociální vyloučení a jeho rozsah je živý organismus a v průběhu času se může měnit z hlediska rozsahu i místa, tím se také mohou měnit nároky na školská zařízení. Plán inkluze a směřování města se tomu snaží předcházet tím, že zapojuje všechny školy a školky a klade důraz na to, aby byly nějakým způsobem proinkluzivní. Nastavená opatření více či méně pokrývají kritické části vzdělávacího procesu, stěžejní je ale podpora škol či školek, resp. jejich pedagogů, aby dětem pomohli a usnadnili zavádění inkluze do praxe. Opatření také reagují na podporu žáků v oblasti doučování či volnočasových aktivit, které ale naráží na nedostatek personálních kapacit organizací, které se tomu věnují. Část opatření také cílí na rodiče, ale realizace se potýká s nízkým zájmem cílové skupiny.

³² METODIKA KOORDINOVANÉHO PŘÍSTUPU K SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝM LOKALITÁM. *Agentura pro sociální začleňování* [online]. [cit. 2019-12-19]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/metodika-koordinovaneho-pristupu-k-socialne-vyloucenym-lokalitam/>

8.3 Koordinace a synergie

Lze říct, že díky spolupráci s ASZ dochází k lepší koordinaci a spolupráci mezi jednotlivými aktéry. Aktéři cítí podporu, nejednají izolovaně a pomáhá jim i sdílení zkušeností, kdy vidí, že nejsou na to sami. V této oblasti pomáhá zavedení pozic, které právě tuto koordinaci zastřešují (KIV, koordinátor inkluze pro obec či koordinátoři inkluze na školách). Důležitou roli hraje stabilita personálního obsazení na těchto pozicích i to, že jsou obsazeny osobami, které mají znalosti a kompetence v oblasti vzdělávání. V rámci koordinace jsou důležitou součástí pracovní skupiny, které jsou přínosné pro sdílení zkušeností, síťování, vzájemné přiblížení se a pochopení práce, potřeb či problémů u jednotlivých aktérů.

V oblasti koordinace může být slabší místo v tom, že sociální problematika je na magistrátu řešena v rámci dvou odborů – Odbor sociální péče, Odbor školství a sociálních věcí. Tato situace by zasloužila podrobnější analýzu, definování bariér a motivátorů pro spolupráci a na poli zapojení obou odborů při definování společného cíle.

Důležitým prvkem je síťování aktérů prostřednictvím koordinátorů inkluze či kariérových poradců a jejich metodická podpora. Prostor je stále v aktivizaci a motivaci rodičů a také v systematičtějším zapojení středních škol, což si aktéři, resp. nositel MPI uvědomuje a do jisté míry se nedostatek postupně snaží eliminovat. V oblasti sociální či komunitní práce s rodinami je MPI se SPSZ do jisté míry propojeno s oblastí sociální, ale jejich plnění mírně pokulhává. Chybí terénní pracovníci, další NZDM a jsou nedostatečné kapacity sociálně aktivizačních služeb. Byl vyhlášen nový dotační titul města Liberec pro poskytovatele sociálních služeb.

8.4 Udržitelnost

Na projekt „Férové školy v Liberci“ navázal projekt „Férové školy v Liberci II“, který získal podporu 76 932 073 Kč a zapojil 33 mateřských škol a 26 základních škol. Tento projekt bude trvat do konce roku 2022. Z hlediska udržitelnosti by dle respondentů pomohlo, pokud město bude i v budoucnu prosazovat společné vzdělávání bez ohledu na politickou situaci. Dále by bylo přínosem větší propojení oblasti sociální s oblastí vzdělávání, prohloubení spolupráce s OSPOD, zřízení NZDM a SAS nebo systémové opatření, např. omezení sociálních dávek, pokud dítě nebude chodit do školy. Jako důležité vidí někteří respondenti zachování koordinace členů pracovní skupiny. A také by dle respondentů pomohly systémové změny ze strany MŠMT a zejména financování odborných pozic na školách.

Pozitivní vliv na udržitelnost inkluzivního vzdělávání po skončení projektu může mít i to, že jednotliví aktéři po šesti letech intenzivní spolupráce, navázání kontaktů, získání zkušeností, vzdělávání se a díky přímé zkušenosti s tím, že mohou tyto aktivity dětem pomoci, budou sami ve své každodenní praxi využívat získané dovednosti a osvědčené postupy. Nicméně je zde důležitý finanční prvek a v tomto směru by byla velkým přínosem změna systému financování ze strany MŠMT, tedy možnost potřebné role zařadit do běžného rozpočtu škol či školek.

8.5 Doporučení

ZÁVĚRY	DOPORUČENÍ
1. Pozice koordinátora inkluze na škole je přínosem	Posílit úvazky koordinátorů inkluze
Koordinátor pomáhá šířit ve škole myšlenku inkluze. Podporují tým na škole v práci s žáky se SVP. Dle potřeb dítěte jedná s rodiči a dalšími aktéry.	Doporučujeme posílit úvazky koordinátorů inkluze na školách, aby došlo k intenzivnější podpoře žáků se SVP a zároveň se předešlo přetížení pracovníků, kteří nemají koordinaci inkluze na plný úvazek. Doporučujeme zavedení této pozice i na SŠ, kde je podpora žáků se SVP nedostatečná.
2. Pozice koordinátora inkluze pro obec je přínosem	Posílit úvazek koordinátora inkluze pro obec
Významně pomáhá v koordinovaném přístupu. Zastřešuje koordinátory a udržuje platformy pro sdílení, setkávání se, zajišťuje metodickou podporu.	Doporučujeme posílit úvazek koordinátora inkluze pro obec, aby zvládl agendu, která se bude zvyšovat s narůstajícím počtem úvazků koordinátorů.
3. Pozice metodika asistentů pedagoga je přínosem	Posílit úvazek metodika asistentů pedagoga
Pomáhá zvyšovat kompetence a metodicky vede asistenty pedagoga. Také pro ně realizuje workshopy a společná setkávání.	Doporučujeme posílit úvazek metodika asistentů pedagoga, aby zvládl narůstající náročnost koordinace vzhledem ke zvyšování jejich úvazků.
4. Problematické financování pozic důležitých pro inkluzivní vzdělávání.	Nastavit systém financování na úrovni MŠMT
Ze Šablon či projektů jsou financovány pozice, které by měly být placeny z běžných rozpočtů škol (školní asistent, školní speciální pedagog, psycholog či kariérový poradce).	Vyřešením financování těchto pozic by se mohly školy zaměřit na další projekty, které by mohly více cílit na žáky.
5. Prostor pro zlepšení v oblasti provázání sociálních služeb a vzdělávání.	Doporučujeme zvýšit kapacitu NZDM, SAS. Zajistit další služby, které by provázaly jednotlivé aktivity a komplexně pracovaly s dítětem i s rodinou s ohledem na udržení žáka v hlavním vzdělávacím proudu.
6. Prostor pro zlepšení motivovanosti rodičů.	Doporučujeme posílit pozice, které by pracovaly s rodiči tak, aby mohli své dítě ve vzdělávání podpořit, např. terénní pracovníci, sociální pedagogové apod.
7. Prostor pro efektivnější spolupráci s OSPOD, resp. mezi Odborem školství a sociálních věcí a Odborem sociální péče	Doporučujeme prohloubení spolupráce a definování společných cílů.
8. Prostor pro definování cílenějších opatření na konkrétní školy.	Doporučujeme se zaměřit na cílenější opatření: - např. zaměřit se na školy, kde je vyšší podíl předčasných odchodů; - zavádění inovativních postupů ve vzdělávání; - provázání výsledků testování v rámci kariérového poradenství do výuky.
9. Prostor pro zlepšení v rámci spolupráce se SŠ	Doporučujeme pokračovat ve snaze posílit inkluzi na SŠ. Pokračovat v prohlubování spolupráce mezi jednotlivými stupni vzdělání a rovněž vyzkoušet pilotně pozice koordinátorů inkluze na SŠ.

9. Zdroje a literatura

Čada, K. et al. (2015), Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR, GAC, dostupné z: <https://www.esfcr.cz/documents/21802/791224/Analýza+sociálně+vyloučených+lokalit+v+ČR/65125f3c-3cd9-4591-882b-fd3935458464>

METODIKA KOORDINOVANÉHO PŘÍSTUPU K SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝM LOKALITÁM. Agentura pro sociální začleňování [online]. [cit. 2019-12-19]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/metodika-koordinovaneho-pristupu-k-socialne-vyloucenym-lokalitam/>

Motl, J. Evaluační zpráva Liberec, ASZ 2021

Statutární město Liberec, 09/2020. Přehled mateřských škol zřizovaných statutárním městem Liberec a kritéria jejich srovnání (školní rok 2019/2020). Dostupné z: https://www.liberec.cz/files/prilohy/ilangr/katalog-cinnosti-materskych-skol-2019_20.pdf

Statutární město Liberec, 09/2020. Přehled základních škol zřizovaných statutárním městem Liberec a kritéria jejich srovnání (školní rok 2019/2020). Dostupné z: https://www.liberec.cz/files/prilohy/ilangr/katalog-cinnosti-zakladnich-skol-2019_20.pdf

Statutární město Liberec, 10/2019. Přehled mateřských škol zřizovaných statutárním městem Liberec a kritéria jejich srovnání (školní rok 2018/2019). Dostupné z: https://www.liberec.cz/files/prilohy/ilangr/prehled-materskych-skol-2018_19_sml.pdf

Statutární město Liberec, 10/2019. Přehled základních škol zřizovaných statutárním městem Liberec a kritéria jejich srovnání (školní rok 2018/2019). Dostupné z: https://www.liberec.cz/files/prilohy/ilangr/prehled-zakladnich-skol-2018_19_sml.pdf

Statutární město Liberec, 2019. Místní plán inkluze města Liberec pro období 2019-2021. Dostupné z: https://www.liberec.cz/files/prilohy/ilangr/mpi_kompletni-dokument_elektronicky.pdf

Statutární město Liberec, 2020. Strategický plán sociálního začleňování pro SML (2016-2019), dostupné z: https://www.liberec.cz/files/vizitky_prilohy/strategie-pro-socialnizaclenovani-mistni-plan-inkluze.pdf

Šolková, B., 2015. Analýza sociálně vyloučených lokalit a ubytoven na území města Liberce, Liberec. Dostupné z: <https://www.liberec.cz/files/dokumenty/odbory/odbor-skolstvikultury/analýza-socialne-vyloucenych-lokalit-ubytoven-uzemi-mesta-liberce.pdf>

10. Přílohy

Tabulka 9 - Přehled dětí se SVP na jednotlivých základních školách

Škola	2019/2018			2018/2019		
	Počet dětí BT/ST	Procento dětí se SVP z celku	Procento dětí s KŽV z celku	Počet dětí BT/ST	Procento dětí se SVP z celku	Procento dětí s KŽV z celku
5. května 64/49	558	17,4 %	1,1 %	525	20,2 %	10,1 %
Aloisina výšina 642/51	546	10,3 %	1,5 %	517	11,0 %	2,1 %
Broumovská 7/847	545	11,4 %	1,1 %	518	7,3 %	0,2 %
Česká 354	594	19,5 %	1,3 %	559	16,6 %	0,7 %
Dobiášova 851/5	687	9,9 %	1,2 %	689	8,1 %	0,6 %
Husova 142/44	526	4,8 %	1,0 %	530	4,9 %	0,2 %
Jabloňová 564/43	509	8,6 %	0,2 %	504	6,9 %	0,2 %
Ještědská 354/88	663	13,6 %	1,4 %	666	12,0 %	0,8 %
Kaplického 384	352	13,1 %	2,0 %	338	11,5 %	2,1 %
Křížanská 80	226	11,9 %	2,2 %	233	12,4 %	3,0 %
Lesní 575/12	504	15,7 %	0,4 %	525	12,6 %	0,0 %
Na Výběžku 118	209	7,7 %	0,0 %	204	7,8 %	0,0 %
nám. Míru 212/2	382	14,9 %	0,3 %	358	9,5 %	0,3 %
Oblačná 101/15	299	11,7 %	1,0 %	293	10,2 %	0,3 %
Proboštská 38/6	400	9,8 %	1,3 %	391	7,4 %	0,5 %
Sokolovská 328/17	378	11,1 %	0,3 %	367	9,3 %	0,0 %
Švermova 403/40	341	17,6 %	3,2 %	343	21,0 %	6,7 %
U Soudu 369/8	226/97	44,3 %	3,1 %	244/95	41,9 %	3,8 %
U Školy 222/6	460	13,9 %	7,8 %	445	10,3 %	4,9 %
Vrchlického 262/17	388	15,2 %	0,0 %	400	14,3 %	0,0 %

Zdroj: výkazy MŠMT, březen 2021

Tabulka 10 - Zhodnocení cílů MPI a jejich naplnění – strategický cíl 4

STRATEGICKÝ CÍL 4	Maximální počet žáků středních škol za spolupráce všech aktérů úspěšně ukončí střední stupeň vzdělání. <i>Nová formulace: Maximální počet žáků základních škol za spolupráce všech aktérů pokračuje na středním stupni vzdělání</i>
SPECIFICKÝ CÍL 4.1	Od školního roku 2017/2018 jsou metodicky i jinak odborně podpořeni pedagogové ZŠ i SŠ v oblasti práce se žáky z odlišného kulturního prostředí nebo s odlišnými životními podmínkami a prostřednictvím pedagogů jsou podpořeni i žáci či studenti.
Aktivita / indikátor	Vyhodnocení

4.1.1 Podpora školních poradenských pracovišť ve zprostředkující a koordinující roli směrem k dalším subjektům vzdělávání v komunitě (PPP, logopedická péče, OSPOD, NNO, lékař atd.). Školy v Liberci pilotně ověří pozici koordinátor inkluze ve škole. Odpovědnost: realizátor SML ve spolupráci se školami Indikátor: počet úvazků podle potřeb SŠ klientů. Zdroje: OP VVV	Dle revize MPI – Liberecký kraj v rámci projektu NAKAP LK I bude ve spolupráci se všemi relevantními subjekty a osobami tvořit Školskou inkluzivní koncepci Libereckého kraje. Tato koncepce může být podkladem pro aktéry, jež budou tuto konkrétní aktivitu naplňovat. Byla vytvořena ŠKOLSKÁ INKLUZIVNÍ KONCEPCE LIBERECKÉHO KRAJE a realizuje se projekt Naplňování krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání Libereckého kraje II CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_078/0017282 Plnění: Částečně splněno
4.1.2. Od roku 2017 bude zajištěna metodická podpora pro pedagogy ZŠ a SŠ pro oblast práce se žáky z odlišného kulturního prostředí nebo s odlišnými životními podmínkami. Odpovědnost: realizátor Magistrát města Liberec ve spolupráci se školami Indikátor: metodická podpora pro pedagogy podle potřeb ZŠ a SŠ. Zdroje: OP VVV	Dle revize MPI – Liberecký kraj v rámci projektu NAKAP LK I bude ve spolupráci se všemi relevantními subjekty a osobami tvořit Školskou inkluzivní koncepci Libereckého kraje. Tato koncepce může být podkladem pro aktéry, jež budou tuto konkrétní aktivitu naplňovat. Byla vytvořena ŠKOLSKÁ INKLUZIVNÍ KONCEPCE LIBERECKÉHO KRAJE a realizuje se projekt Naplňování krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání Libereckého kraje II CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_078/0017282 Aktuálně probíhá snaha na PS sociální začleňování a zaměstnanost RSK Libereckého kraje otevřít téma předčasných odchodů. Zástupci MAS Frýdlantsko zpracovali přehled bariér, které se na situaci podílejí, a odlišný hodnotový systém rodiny je jednou z nich. Výstupy z činnosti v rámci RSK je plánováno propsat do krajské Strategie sociálního začleňování, do kapitoly k oblasti vzdělávání, která má vzniknout do konce roku. KIV se podílí na přenosu informací z území na krajskou úroveň. Plnění: Částečně splněno
4.1.3. Bude zajištěna metodická podpora a vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti spolupráce se školními asistenty. Odpovědnost: realizátor Magistrát města Liberec ve spolupráci se školami Indikátor: metodická podpora pro počet pedagogů podle potřeb SŠ Zdroje: OP VVV	Dle revize MPI – Liberecký kraj v rámci projektu NAKAP LK I bude ve spolupráci se všemi relevantními subjekty a osobami tvořit Školskou inkluzivní koncepci Libereckého kraje. Tato koncepce může být podkladem pro aktéry, jež budou tuto konkrétní aktivitu naplňovat. Byla vytvořena ŠKOLSKÁ INKLUZIVNÍ KONCEPCE LIBERECKÉHO KRAJE a realizuje se projekt Naplňování krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání Libereckého kraje II CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_078/0017282 Plnění: Částečně splněno
4.1.4. Od roku 2017 bude žákům nabídnuta možnost podpory ze strany MŠMT „Podpora sociálně znevýhodněným romským žákům středních škol a studentů vyšších odborných škol a konzervatoří“ (např. koordinátorem inkluze) Odpovědnost: střední školy Indikátor: oslovení žáci SŠ nebo studentů VOŠ podle jejich skutečného počtu Zdroje: MŠMT	Podrobnější informace se nepodařilo zjistit.

4.1.5. Nadále bude zajištěn provoz všech současných NZDM v Liberci, která celoročně navštěvuje mládež Odpovědnost: NNO Indikátor: roční návštěva NZDM podle jejich kapacity. Zdroje: OP Z, státní dotace na poskytování sociál. služeb	Opatření po revizi MPI zrušeno.
4.1.6. V Liberci vzniknou v roce 2017 dvě nová NZDM a bude podpořena spolupráce stávajícího školského zařízení s NNO, které poskytují certifikované programy primární prevence. Odpovědnost: NNO, DDM Indikátor: roční kapacita nových NZDM bude 300 klientů Zdroje: OPZ, IROP státní dotace na poskytování sociál. služeb	Opatření po revizi MPI zrušeno.
4.1.7. Od roku 2017 budou žáci ZŠ na střední škole účastníkem kroužku s činnostmi, při kterých jsou rozvíjeny prosociální, kognitivní a emoční dovednosti. Odpovědnost: střední školy a ZŠ Indikátor: počet žáků účastníkem kroužku podle možností SŠ Zdroje: OP VVV	Opatření po revizi MPI zrušeno, členové PS vzdělávání navrhuji nejprve navázat spolupráci s řediteli SŠ.
4.1.8. Informační a osvětová kampaň. Odpovědnost: realizátor SML ve spolupráci s dalšími aktéry Indikátor: letáky, brožury Zdroje: OP VVV	Opatření po revizi MPI zrušeno bylo realizováno ve strategických cílech 1, 2 a 3. V cíli 1 je to opatření: I.1.5. Opatření podporující osvětu veřejnosti v oblasti inkluzivního předškolního vzdělávání.

Nové aktivity:

- IV.1.1.1. Koordinátorka IV obce a konzultantka IV ASZ navštíví pět vybraných ředitelů SŠ s cílem navázat spolupráci v oblasti podpory žáků v SVP.
- IV.1.3.1. Podnět MŠMT na systémové řešení: zřízení a financování pozice kariérového poradce a koordinátora inkluze na základě zkušeností z projektu OP VVV „Férové školy v Liberci“.